

TACTISCHE BESCHOUWINGEN OVER DE REGLEMENTEN EN VOORSCHRIFTEN DER NEDERLANDSCHE INFANTERIE.

(Vervolg van N°. 3, bladz. 171.)

Nu tot de bespreking der reglementen op de exercitiën overgaande, waarbij evenwel de andere voorschriften niet geheel en al onaangeroerd kunnen blijven, omdat deze beide nu eenmaal niet afzonderlijk te behandelen zijn, zou de grondslag van het onderricht door ons niet besproken zijn, indien de tijdsomstandigheden ons geen aanleiding gaven met nadruk op de beide eerste alinea's te wijzen, waarin de verantwoordelijkheid voor de voortdurende slagvaardigheid van ons voetvolk in de eerste plaats aan de regimentscommandanten is opgedragen.

»Zij regelen — zoo heet het daar — de instructie en moeten zorgdragen, dat aan allen op wien ten dezen verantwoordelijkheid rust de *noodige tijd en gelegenheid* worde gegeven om zich daarvan te kunnen kwijten.»

Onder nadere overweging en goedkeuring van den inspecteur der infanterie en de divisiecommandanten, zal hun oordeel bijgevolg den doorslag geven bij de vaststelling van den duur van den eersten oefeningstijd in het aanstaande ontwerp van wet op de legerorganisatie, daar het niet te denken is, dat het op goede gronden berustende oordeel der in deze materie alleen bevoegde autoriteiten ten genoeye van andere belangen over het hoofd zal worden gezien.

Van hunne adviezen zal het voorts afhangen of het met groot verlof zenden van verreweg het grootste gedeelte der militie gedurende de wintermaanden en de bepaling, dat die miliciens, welke buiten de gelederen eenige kennis in de meest elementaire oefeningen en theorieën hebben verkregen, van de recrutenafrichting en wat daarmede verband houdt vrijgesteld kunnen worden, een *zeer tijdelijk*, dan wel een *meer blijvend* karakter zullen dragen (1).

Met geen van deze beide maatregelen toch kunnen zij, die ons wapen van nabij kennen en zijne belangen behartigen willen, zich vereenigen. Bij de beoordeeling daarvan mag toch niet uit het oog verloren worden, dat door eerstgenoemde beslissing de eerste oefeningstijd, welke in verband met de eischen der nieuwere gevechtsopleiding toch reeds zeer kort moest

(1) Kon. Besl. 26 Oct. 1891. *Rec. Mil.* bladz. 387 en 407.

worden genoemd, wederom met 4 maanden verminderd is zonder dat de daarvoor aangegeven beweegredenen op een juisten grondslag berusten. Wij hebben toch nimmer de meening kunnen onderschrijven, dat de oefeningen in deze periode — wanneer men die van recruten buiten beschouwing laat — weinig nut afwierpen, indien men maar af kan zien van het traditioneele afgelasten van den dienst voor ongunstig weer. In dat tijdperk heeft men bovendien de gelegenheid om op onderscheidene plaatsen het terrein naast de wegen te betreden, waaraan in den zomer en den herfst niet kan worden gedacht.

Niet minder schade dreigt ook de tweede maatregel aan de uitkomsten der oefening toe te brengen, omdat daardoor aan de vorming en de opleiding van den milicien een der hechtste grondslagen ontnomen is en deze zodoende op losse schroeven worden gezet.

De eerste zes weken, welke wij minstens tot tien à twaalf verlengd zouden wenschen te zien, zijn toch niet alleen voor de zoo noodzakelijke eenheid van oefening, maar ook voor de vorming tot soldaat, voor den samenhang in elke lichter, voor de gelijkmatige en voortgezette militaire ontwikkeling van lichaam en geest, voor het gelijktijdig en vereenigd aanleeren van tucht en voor de gewenning aan ondergeschiktheid van onschatbare waarde. Wij gaan zelfs verder en noemen haar onmisbaar, omdat het aan gegronde twijfel onderhevig is of zij, die daarvan vrijgesteld worden, door het in hunne woonplaatsen ontvangen onderwijs wel al datgene zullen leeren, wat den milicien in dien recruitentijd onderwezen wordt, zelfs als men van de zaken tot den inwendigen- en garnizoensdienst behoorende afziet, waartoe hun uit den aard der zaak elke gelegenheid ontbroken heeft.

Op den 3den Juni zal dus een nieuwe categorie van miliciens in de compagnie worden opgenomen, waaraan zoowel practisch als theoretisch geheel ander onderwijs gegeven moet worden dan aan degenen, die reeds van den 1sten Mei onder de wapenen zijn. Zij zullen als het ware een klasse van achterlijken vormen, die het voor de instructie benoodigde kader voor een dubbele en daardoor meer inspannende taak stelt, welke in verband met tal van andere, reeds bestaande categorieën, als daar zijn aspirant-onderofficieren, milicien-sergeanten, milicien-korporaals, later opgekomenen, enz., enz., niet alleen een ongunstigen invloed op het door dat kader te geven onderwijs oefenen, maar, wat nog wel zoo erg is, ook de andere oefeningen zeer benadeelen zal.

Hoe dit stelsel bovendien is overeen te brengen met dat der compagnies-oefeningen, waarmede zoo juist een proef genomen zal worden, blijft ons een raadsel. De eenheid der opleiding, door de eene beschikking voorbereid, wordt door de volgende wederom te niet gedaan.

»L'infanterie c'est l'armée!» Zoolang dit wapen qua organisatie, oefening, wapening en uitrusting niet aan alle te stellen eischen voldoet, is de landsverdediging een hopelooze. Elke vermindering van oefeningsduur

wordt daarom door ons in beginsel afgekeurd en strijdig geacht met 's lands belang.

De hedendaagsche gevechtsvoering berust binnen het bereik van het werkzaam geweervuur, d. w. z., gedurende het beslissende vuurgevecht, in de eerste plaats op de lagere aanvoërders en de min of meer ontwikkelde karaktereigenschappen van den enkelen man. Dit stempelt haar karakter. Beiden kunnen uit een moreel oogpunt niet hoog genoeg staan om in het vuur niet ontijdig te zijn verbruikt. De eersten moeten een hooge tactische vorming en als gevolg daarvan een hoogere tactische oordeelsscherpte bezitten dan voorheen gevorderd werd, de laatsten in tijd van vrede hunne aanvoërders op het gevechtveld leeren verstaan, gehoorzamen en volgen. Het meerendeel der minderen tracht zich — volgens de getuigenis der mannen van de practijk — zoolang mogelijk aan onmiddellijk gevaar te onttrekken; slechts weinigen bieden uit eigen aandrift weerstand aan de verleiding om in dekkingen bescherming te zoeken tegen het doodend lood, dat hun tegenslaat; het grootste gedeelte gehoorzaamt ten slotte alleen door den nood gedwongen, d. w. z., door de tucht, welke hun in tijd van vrede is ingeprent, en door het zedelijk overwicht der aanvoërders, waaraan zij door een omgang van eenigen duur, welke hun vertrouwen en volgzzaamheid heeft ingeboezemd, gehoorzamen.

Tijdens de vroegere vechtwijze — hoe verouderd zij ook was — had men wellicht met minder tijd kunnen volstaan; nu evenwel aan den minderen man en het militiekader zulke hooge eischen in physieken, intellectueelen en moreelen zin worden gesteld, is het zeer de vraag of met den beperkten tijd, welke voor een groot aantal slechts 12 maanden telt, zelfs bij een meer oordeelkundig program van oefening, wel een voldoende graad van geschiktheid verkregen kan worden, maar onwedersprekelijk is het, dat bij elke vermindering het minimum, waarmede men in dit opzicht zou kunnen volstaan, niet meer kan worden bereikt.

De gevaren, waaraan men zich door het overschrijden van deze nauwste grens blootstelt, spreken voor zichzelf. Ontijdig verbruik en te snelle uitputting der gevechtskracht, gevolgd door algeheele ontbinding der tactische lichamen en het te loor gaan van elk overwicht der aanvoëring, roepen ten slotte die panieken in het leven, welke een zoo onverkwikkelijk beeld vormen in de tweede periode van den oorlog van het jaar 1870—71 aan Fransche zijde.

»In fruchtlosen Kämpfen brach sich die Kraft der jungen französischen Truppen. Noch wirkte der Enthusiasmus den die Wiederbelebung der republikanischen Tradition wach gerufen hatte. Mit grosser Bravour, aber immer vergeblich, stürmten sie gegen die deutschen Stellungen. Weithin bedeckte sich das Feld mit ihren Todten und Verwundeten.»

»Eine wochenlang andauernde Apathie bemächtigte sich derjenigen französischen Truppen, die hier gefochten und so grossen Verluste erlitten. Ihre Bravour hatte diese nur vermehrt. Zu welchem Zweck das Alles geschehen, das blieb auch ferner eine offene Frage.»

»Zwar war an diesem Tage während des Kampfes die Haltung der jungen Truppen des 15. Korps noch eine gute gewesen, indessen in der Nacht machte sich die Nachwirkung und der Eindruck des allgemeinen Rückzuges geltend. Die Strasse nach Orléans bedeckte sich mit Flüchtigen. Vergebens suchte der Oberbefehlshaber, seine Offiziere und die Gendarmerie die Ordnung wieder herzustellen. Die Auflösung liess sich nicht mehr hemmen.»

»Wäre der Dictator nach Orléans gekommen,“ berichtet Aurelle des Paladines über den Nachmittag, »er hätte selbst unsere unfruchtbaren Anstrengungen gesehen um diese Soldaten, die es verweigerten dem Feinde ihre letzten Kugeln zuzusenden, zu dem Gefühl ihrer Ehre zurückzurufen! (1)“

Niet minder treffend is de inhoud van een brief van den Generaal MARTINEAU-DESCHENEZ, commandant van het 15de korps, waarin hij zegt: »que le généralissime ne devait pas se faire d'illusion. Qu'on s'organisait pour fuir et non pour combattre (2).“

Zulk een infanterie vormt niet veel meer dan »chair à canon.“

Om tot ons onderwerp terug te keeren, mogen de bataljons- en compagnies-commandanten zich bijgevolg gelukkig rekenen, dat de verantwoordelijkheid voor de onvoldoende geoefendheid van deze categorie aan het eind van haren leergang niet op hunne schouders rust, omdat de grondslag van het onder-richt bepaaldelijk zegt (bladz. 2 b. a.): »dat zij deze slechts hebben te dragen voor zooverre zij met dat onderwijs belast zijn geweest“ en het niet aan- gaat hen voor het door wie weet wie gegevene aansprakelijk te stellen. Daar ten overvloede de bevelhebbers in de militaire afdeelingen bepalen, welke miliciens van deze voor hunne privaatabelangen zoo gunstige bepalingen gebruik zullen mogen maken, is ook een deel van de verantwoordelijkheid der regimentscommandanten zeer ten nadeele van de zaak op anderer schouders gelegd.

Ook het gebouw der oefening moet door denzelfden architect opgetrokken worden, die de hechtheid der grondslagen bepaalde naar de grootte en den omvang van het geheel.

Aan de recruteschool is, behoudens de bepalingen die rechtstreeks ver- band houden met de invoering van een repe-teergeweer, uit den aard der zaak niet bijzonder veel gewijzigd.

Aansluitende bij het betoog, hetwelk wij in een onzer vorige opstellen ten voordeele van de liggende houding leverden, willen wij nu opmerken, dat § 81 aangeeft, »dat de houderlading alleen in de staande en knielende houding onderwezen wordt“. Dit is een leemte, welke ten spoedigste aan- vulling verdient. Ook in dit opzicht kunnen de buitenlandsche reglementen ons ten voorbeeld strekken.

Het Deutsche eischt, dat »das Laden häufig und eingehend geübt werden muss, damit es von jedem Mann *bei Tage wie bei Nacht, im Stehen, Knien*

(1) *Leon Gambetta und seine Armeen.* v. D. GOLTZ.

(2) *Enquête parlementaire, dépositions des témoins.* Tome III, page 353.

oder Liegen, auf der Stelle wie in der Bewegung genau und mit der grössten Geschwindigkeit ausgeführt werden kann (I, 27)."

In het Oostenrijksche is de geheele „daarop betrekking hebbende zinsnede cursief gedrukt; zij luidt: »Der Mann muss die Lade- und Feuergriffe in allen Körperstellungen und Lagen unter allen Verhältnissen, auch bei Nacht gewohnheitsmässig rasch und sicher ausführen können um im Feuergefechte seine ganze Aufmerksamkeit dem Gegner und dem Commando zuwenden zu können (107).“ Zie ook de punten 123 en 126 in verband met 62.

Evenzoo het Zwitsersche in de §§ 52, 53, 56 en 57.

Van belangstellende zijde werd ons, naar aanleiding van het, in N°. 2 van dit Tijdschrift, door ons gevoerde pleidooi ten voordeele van de liggende houding, opgemerkt, dat deze althans bij den aanval in de meeste gevallen geen toepassing zal kunnen vinden, omdat men daarin te weinig overzicht heeft en de doelen, die gewoonlijk achter dekkingen opgesteld bijzonder klein zullen zijn, niet of niet voldoende kunnen worden gezien.

Dat dergelijke gevallen zich kunnen voordoen, willen wij niet betwisten, evenmin als dat het dan noodzakelijk is de knielende, in sommige omstandigheden zelfs de staande houding aan te nemen, waartegen dan ook onzerzijds geen bezwaren worden ingebracht, daar de noodzakelijkheid tot het bezigen daarvan meerdere dekking als rechtstreeksch gevolg zal aanwijzen, tenzij de vuurstelling onoordeelkundig gekozen mocht zijn; maar toch beschouwen wij deze gevallen als uitzondering en blijven mitsdien aan de door ons geuite meening vasthouden, dat zeer zeker in het defensief, maar ook in het offensief de liggende houding in het beslissende vuurgevecht zooveel mogelijk regel behoort te zijn.

De ondervinding, welke een veeljarige practijk bij de gevechtsopleiding van kader en aanstaande officieren ons verschafte, schonk de overtuiging, dat de aan deze houding toegeschreven nadeelen niet zoo zeer aan haar geweten moeten worden, dan wel hoofdzakelijk uit de minder gelukkig gekozen vuurstellingen voortsproten, dus uit gebrek aan een juiste waardeering van de terreingesteldheden voor de onderscheidene gevechtshandelingen, in verband met de bestrekenheid en het indringingsvermogen der hedendaagsche vuurwapenen.

Herhaaldelijk kwam het voor, dat uitstekende positiën, qua overzicht, schootsveld en dekking voor de liggende houding, over het hoofd gezien werden om in een voorwaarts gelegen, diepere, meer in het oog vallende, maar ook zooveel lagere dekking neer te strijken, waar wel een der beide andere houdingen kon worden aangenomen, maar tevens voorliggende golvingen de vijandelijke doelen geheel of ten deele aan het oog onttrokken, het overzicht op het voorgelegen terrein bemoeilijkten en zodoende minder juist gekozen bleken te zijn, al waren zij ook nog zoo geschikt voor achtervolgende soutiens en gesloten ondersteuning in een latere periode van het gevecht, waarvoor andere eischen gelden.

Bijna geen oefening of er vielen bemerkingen in dit opzicht, die dan ook

trouwens geheel verband hielden met het in § 109, punt 5 en § 111 punt 3 bepaalde.

Waar wij in dit opzicht ook buitenaf onze oogen den kost gaven, deden wij niet veel betere ervaringen op en maakte het den indruk alsof aan § 54 van ons voorschrift een veel te eenzijdige opvatting gehecht wordt. Wij zouden haren inhoud dan ook in dien zin opgevat willen zien, dat het zoeken naar vrij schootsveld en goede vuurwerking met dat naar voldoende dekking in overeenstemming werd gebracht. In dit opzicht kan bij de gevechts-oefeningen niet streng genoeg worden toegezien, want men verlieze niet uit het oog, dat de taak der lagere aanvoering in verband met de uitwerking der hedendaagsche vuurwapenen zeer is verzaagd en bijgevolg van haar zoowel een juistere waardeering van de algemeene gevechtstoestanden als van de terreingesteldheden gevorderd moet worden dan voorheen. Dit waren ook juist de eigenschappen waardoor inzonderheid de Pruisische officieren der infanterie gedurende de veldtochten in de jaren 1864, 1866 en 1870—1871 uitmunten. De ontwikkeling van die eigenschappen nu vordert aanhoudende oefening, voortdurende onderrichting, nauwlettend toezien en een niet gewone opmerkingsgave, terwijl bovendien een grondige kennis van het ballistisch vermogen der nieuwere vuurwapenen daarbij onmisbaar is.

Dat § 56 van ons voorschrift voorts alleen betrekking heeft op den aanval, kunnen wij evenmin onderschrijven en is daaruit ook niet te lezen, omdat de in het eerste gedeelte van het IIde hoofdstuk, onder het opschrift »Gebruik van het terrein», behandelde punten zoowel op den aanval als de verdediging betrekking hebben. Het voorschrift laat trouwens aan deze opvatting evenmin recht wedervaren, daar § 57 vervolgt: »Op open terrein zal evenwel tot vermindering van verliezen veelal de knielende of liggende houding worden aangenomen», en deze zinsnede toch in vijf en zeventig van de honderd gevallen eerder voor het offensief dan voor het defensief zal gelden.

Ten slotte willen wij ten voordeele van de door ons aanbevolen houding ook nog de getuigenis inroepen van den schrijver van het zeer belangwekkend artikel: »Die Ausrüstung und Bekleidung der Infanterie (1)», waar hij op de nadeelen van den helm wijzende, vooral wat de achterklep betreft, zegt:

»Mit den vorstehenden Aussetzungen ist aber das Sündenregister des Helmes noch nicht erschöpft. Als er erfunden wurde, lag die militärische Schiesskunst noch sehr im Argen und galt jedenfalls nicht als die Hauptsache, wie es vernünftigerweise der Fall sein soll. Der Erfinder des Helmes hat denn auch auf diese vornehmste und im Kriege ausschlaggebende Beschäftigung des Soldaten gar keine Rücksicht genommen, sonst würde er nicht die blanken Beschläge und die eine gute Schussleistung ungemein erschwerende Form des Helmes gewählt haben.»

»Damals wurde das Schiessen im Liegen so gut wie gar nicht geübt, heutzutage werden im Ernstfalle mindestens 90 Prozent aller Schüsse im Liegen abgegeben.

(1) *Mil. Wochenbl.*, 1891, N°. 104 en 105.

Dass aber der Helm den Anschlag im Liegen erschwert und behindert, darüber ist der Truppenoffizier niemals im Zweifel gewesen."

Vatten wij den draad van ons betoog wederom op, dan zouden wij voorts, in verband met den reeds meermalen door ons uitgesproken wensch, dat de groep voortaan als de kleinste eenheid der gesloten en verspreide orde zal worden aangezien, de 6 à 10 recruten in § 1, als een zoodanige van bepaalde sterkte op één gelid beschouwd en het commando in de §§ 12, 23, 36 en 45 in »Groep = Halt" veranderd willen zien. Houdt men daarna rekening met het vermeerderd indringingsvermogen der hedendaagsche geweerprojectielen, dan zouden wij in overweging willen geven den overgang van de opstelling op twee gelederen tot die op één gelid in het reglement op te nemen en dikwerf te laten oefenen.

Alhoewel VON SCHERFF's »Erste Folge" der »Reglementarische Studien", welke sedert ons vorig opstel het licht zag, zich alsnog over den vorm niet in den breede uitlaat, zegt toch ook hij reeds: »Für diese formelle Frage der reglementarischen Mechanik erkenne ich der Durchschlagskraft der Geschosse an, der uns, nebenbei gesagt, vielleicht doch noch zu den eingliederigen geschlossenen Zügen im Gefecht und damit indirect zur dreigliederigen Rangirung *ausserhalb des Gefechtes* führen wird!"

Eindelijk stellen wij de navolgende wijzigingen of aanvullingen voor:

1°. § 1, 2de alinea, 3de regel, achter het woordje »door" te laten volgen: »bij de richtingen steeds en bij de marschen," zoomede aan het eind der 3de alinea de woorden: »waarbij allen, met uitzondering van den rechtervleugelman, het hoofd rechts wenden (Handleiding gymnastische oefeningen I. d. 1) en zonder overhaasting aftellen. Zij brengen het hoofd weder rechtuit zoodra zij hun nummer hebben uitgesproken."

Door deze bepaling zouden de onwillekeurige hoofdbewegingen, die thans nog geregeld bij het nummeren voorkomen en zeer begrijpelijk zijn, voor goed tot de geschiedenis behooren.

2°. De derde afdeeling den naam van Sectieschool te geven en in verband daarmede de manschappen in § 101 bedoeld ook in groepen af te deelen.

3°. De paragraaf 110 te lezen: »De onderwijzer geeft steeds het doel en mikpunt aan." Men zou dan meer in overeenstemming geraken met § 96, punt 4, V. o. h. T., waartegen geen bezwaren kunnen worden aangevoerd, daar de man bij de voorbereidende schietoefeningen de beteekenis van deze beide begrippen reeds heeft geleerd.

4°. Op § 117 te laten volgen: Na het magazijnvuur wordt onmiddellijk gecommandeerd »Vult — Magazijn", ter vervanging van § 97 uit het vroegere Voorschrift op de wapenen en schietoefeningen.

5°. In § 118 het vuur van den enkelen man met een bepaald aantal patronen te vervangen door langzaam en versneld tirailleurvuur. De in het reglement gevolgde methode schijnt voor het gevechtveld geen practische waarde te bezitten en wordt in de buitenlandsche reglementen dan ook algemeen verlaten.

Behalve eene verwijzing naar het Duitsche exercitie-reglement I, 139, het Russische §§ 248—252 en het Oostenrijksche § 23 en § 60, kan het misschien nuttig zijn, de woorden van VON BOGUSLAWSKI aan te halen, waarmede deze over die vuursoort oordeelt. »In het schietvoorschrift — zoo vangt hij aan — hetwelk ten jare 1878 aan de Duitsche infanterie werd uitgereikt, was eene beknopte gevechtsleer opgenomen, waarin tot disciplinering van het vuur de aanwending van groepensalvo's (zie V. o. h. T. § 101) en het tirailleurvuur met een bepaald aantal patronen voorgeschreven en tevens bij den aanval het gebruik van massavuur op groote afstanden ten zeerste aanbevolen werd, ten einde zich de voordeelen van het verbeterd geweer ten nutte te maken."

»Deze beginselen, welke men tot dat tijdstip vrij algemeen verworpen had, werden bij de infanterie met groote overdrijving toegepast. In de militaire literatuur verhief zich daartegen, wel is waar, onmiddellijk een tegenstroom, doch deze werd heftig bestreden met gronden, die werkelijk buitengewoon verleidelijk waren en op de tegenstanders den schijn laadden alsof het hun aan doorzicht en begrip van oorzakelijk verband ontbrak."

»De terugslag kwam evenwel — getuigenis afleggende van den gezonden zin van het meerendeel der officieren van het wapen — grootendeels uit de rijen der infanterie voort, zoodat ten slotte ook van hoogerhand, waar de gevaren aan dit vuur verbonden mede werden ingezien, met kracht tegen voornoemde beginselen werd gereageerd."

»Eén factor was namelijk door de voorstanders over het hoofd gezien, namelijk *de moreele indruk van het gevecht, d. w. z., van het gevaar op het gemoed van den mensch* (1)."

Nader zegt hij dienaangaande in eene aankondiging (2) van het Zwitsersehe exercitie-reglement:

»Das Feuer in der Schützenlinie wird derart abgegeben, dass die Leute auf das Kommando »Schuss" ein Mal feuern und sodann das nächste Kommando »Schuss" abwarten. Dies ist das regelmässige Schützenfeuer ohne Anwendung des Magazins. Nach unseren Begriffen ist dies *kein* Schützenfeuer mehr, sondern ein Kommandofeuer. Es nähert sich der Schwarmalve. Die Selbständigkeit des einzelnen Schützen in Anwendung seiner Waffe muss hierunter leiden. Als ich diese Feuerart bei den Uebungen sah, wurde mir die Aufklärung zu Theil, man glaube hierin ein Mittel zur Erhaltung der Feuerdisziplin der so kurze Zeit dienenden Leute gefunden zu haben. Ich meine, hierin wird man sich im Ernstfalle täuschen. Abgesehen davon, dass der Gruppenführer des öfteren ausser Gefecht gesetzt werden kann, und dann durch seinen Ersatz eine Stockung entsteht, wird dies Mittel in Lärm des Gefechts versagen. Wir Deutschen haben das Ansagen der Patronenanzahl abgeschafft, weil wir mit Recht meinten, dass die Ausführung im

(1) Taktische Darlegungen, u. s. w.

(2) *Mil. Wochenbl.*, 1892, N°. 10 en 11, bladz. 289.

Kampfe sehr zweifelhaft sei; wie viel mehr müssen wir den Modus der Schweizer verwerpen. Uebt man etwas im Frieden, was man im Kriege nicht durchführen kann, so wird nur grössere Zerfahrenheit eintreten, wenn man im Gefecht erst die Unwirksamkeit des Mittels erkennt."

Hoe of tirailleurvuur overigens door gesloten afdelingen in toepassing kan worden gebracht, komt ons onbegrijpelijk voor. Het Aanhangsel W. en S. O. gaat dan ook op bladz. 30 van een juist gezichtspunt uit. Wij zouden dat vuur in de derde afdeling, ook in verband met § 48 C. S., geheel willen zien vervallen.

6°. Daar het voorts niet van belang ontbloomt is aan het vijandelijk vuur kleine doelen te bieden, zoowel wanneer dit beantwoord, als wanneer het eigen vuur in eene andere richting afgegeven moet worden (afslaan van een cavalerie-aanval van ter zijde), lijkt het ons goed de gesloten vuren met verschillende houding voor elk der beide gelederen toe te kunnen passen, zooals in punt 256 van het Oostenrijksche reglement met de volgende woorden wordt omschreven: »Beim Salven- und Schnellfeuer können entweder beide Glieder stehen, oder beide knien; es kann das erste Glied knien, das zweite stehen; oder das erste Glied liegen, das zweite knien. Wenn beide Glieder knien, halten die Soldaten des zweiten Gliedes den Oberkörper aufrecht (Punkt 61) und schlagen freihändig an."

7°. In § 122 een nadere verklaring van de woorden: »ruim één pas" en later de bepaling, dat na het commando »halt" of bij den overgang tot een minder snel tempo weer moet worden opgesloten.

8°. Een van onze lievelingsdenkbeelden blijft nog altijd, dat, bij behoud van de twee-gelederenopstelling, de opmarsch uit de verdubbelde rotenstelling uit tactische gezichtspunten mettertijd wederom in eere zal worden hersteld.

9°. Dat in § 125 het commando in omgekeerde volgorde wordt uitgevoerd, als het luidt, kan niet worden goedgekeurd.

10°. Het afmarcheeren en afzwenken met groepen uit het front en de opmarsch, zoomede het inzwennen uit de groepencolonne tot de linie in het reglement op te nemen.

11°. Ten slotte trokken de veranderde bepalingen betreffende den stormaanval onze aandacht. Daar de technische uitvoering daarvan evenwel rechtstreeks verband houdt met de tactische, zullen wij in de navolgende beschouwingen ook de Compagniesschool en het Voorschrift op het tirailleen in den kring nemen (1).

(1) R. S., § 136.

C. S., § 49 en 50.

V. o. h. T., § 48; § 77; § 101, 9de alinea; § 102, 1ste alinea; § 106, 18de tot 22ste alinea; § 119, punt 3; § 122, 4de alinea; § 127, 14de tot 18de alinea; § 163, laatste alinea, waar niet gesproken wordt over *repeteer*-, maar over *het laatste krachtige vuur*.

N.B. Bij het gevecht van het regiment ontbreekt eene bepaling als in § 122 voor het bataljon is aangegeven, tenzij men den inhoud van § 129 als zoodanig wil doen gelden.

Wij drukken evenwel te voren ons leedwezen uit, dat de commissie aanleiding gevonden heeft om de houding van het geweer uit de vroegere § 101 te doen vervallen. Een stormaanval met omlaag geweer heeft niets imponeerends en verraadt te zeer de gedachte, dat het in de toekomst niet tot den schok zal komen. Moge het *bajonetgevecht* ook niet meer zoo dikwerf of liever gezegd in zoo grooten omvang voorkomen als weleer, de *bajonetaanval* behoort regel te zijn. Doch ook het gevecht met de blanke wapenen kwam in de laatst gevoerde oorlogen nog dikwerf genoeg voor, om daaraan ten volle de aandacht te wijden. Geen gevecht in den Fransch-Duitschen oorlog geleverd met de bedoeling eene beslissing te verwerven, of er kwamen bajonetgevechten in voor. Hetzelfde geldt voor den Russisch-Turkschen oorlog. In de redouten van Lowtscha o. a. lagen niet minder dan 200 Turksche lijen, die door het blanke wapen het leven verloren hadden. Zoo moet het ook zijn bij een hardnekkige verdediging, waarvan Aartschertog KAREL zeide: »Sie bildet ein Kampf der Verzweiflung dessen Misslingen man nicht überlebt." Dat ons volkskarakter zich tot zulk een taaien weerstand en een gevecht van man tegen man bijzonder leent, zal wel door niemand onzer weersproken worden.

Zoo min in de recruten- als in de compagniesschool is bovendien aangegeven, wanneer en op welke wijze de man de houding, bedoeld op bladz. 15 van het Voorschrift voor de Schermoefeningen, zal aannemen.

Een eerste vereischte voor het welslagen van den stormaanval is, dat de verdediger op dat gedeelte van het gevechtsfront, waarop de aanloop gericht wordt, fysiek en moreel gebroken zij. Deze toestand nu treedt, onder normale omstandigheden, eerst in na een degelijke voorbereiding door vuur, d. w. z., na een langdurig vuurgevecht, waarin de krachten des verdedigers plaatselijk zijn verbruikt. Bij eenigszins aanzienlijke troepensterkten kan toch niet meer gedacht worden aan een gelijktijdigen stormaanval over het geheele front, aangezien de omstandigheden waaronder de vuurstrijd geleverd wordt niet overal dezelfde zijn. Waar front tegen front gestreden wordt zal het den verdediger, bij niet al te ongelijke sterkteverhoudingen, thans, nu de gevechtskracht eener goed bezette vuurlijn zoo belangrijk is toegenomen, doorgaans mogelijk zijn in het vuurgevecht zoo niet het overwicht, dan toch het evenwicht te behouden, zoodat eene beslissing ten gunste van den aanvaller hier — zoo zij in den onderstelden toestand al mogelijk mocht zijn — alleen op den langen duur en ten koste van buitengewoon groote verliezen denkbaar is, verliezen, die meestal niet zullen opwegen tegen de momentaneel verkregen voordeelen, welke bij een energieke verdediging dikwerf van zeer problematieken aard zullen zijn.

Deze veranderde gevechtsverhoudingen hebben aan de zijde van het offensief, in verband met het besef niet overal met grootere sterkten te kunnen optreden, tot het streven naar eene overmachtige, concentrische werking

van omvattende vuurliniën tegenover enkele bepaalde punten geleid, terwijl tegenover de andere deelen van 's vijands front het gevecht middelerwijl slepende wordt gevoerd, of, wat hetzelfde wil zeggen, slechts zooveel troepen worden ontwikkeld als noodig schijnt om zijn gevechtskracht aldaar te binden en zelf althans voorloopig voldoende weerstand te kunnen bieden als de verdediging te dier plaatse met den tegenaanval mocht worden verwisseld. De vleugels en de bastionvormig vooruitspringende deelen van het front der verdedigende stelling vormen dus als vanzelf de natuurlijke aantrekkingspunten, waartegen de aanval in hoofdzaak gericht zal worden en waarop ten slotte de stormaanval in den regel eerder geschieden zal dan overal elders.

Doch ook tegenover die beslissende punten verkeerden de daarop ten aanval vooruitgaande troepen niet onder dezelfde omstandigheden. De eene afdeling vindt gedurende de voorwaartsche beweging of tijdens het vuurgevecht meerdere dekking en als gevolg daarvan ook een betere werking dan de andere, waardoor de verdediger — die trouwens ook niet overal even sterk en even gunstig is opgesteld — op het eene punt eerder geschokt zal zijn dan op het andere. Wel vindt deze gedurende de eerste perioden van het gevecht in achtergehouden krachten het middel om het op die wijze verbroken evenwicht door aanvulling en versterking tijdelijk en plaatselijk wederom te herstellen, maar in een langdurig vuurgevecht, waarbij de overmacht des aanvallers zich omvattend doet gevoelen, worden deze krachten opvolgend verbruikt en treedt ten slotte een blijvende en toenemende verzwakking in, welke zich aan de zijde des aanvallers door vermindering van de verdedigende vuurkracht en het afnemen der verliezen doet gevoelen en dezen het sein geeft op die punten, waar zulks geschiedt, tot den stormloop over te gaan.

De stormaanval is dus een spontane daad, voortgesproten uit zelfbewuste kracht en de slothandeling van een vernielingsproces, dat zich geleidelijk ontwikkeld heeft. De aandrift daartoe gaat dan ook in den regel van de vuurlijn uit, d. w. z., van de tot zoodanig samengesmolten — wellicht reeds door achtervolgende liniën versterkte — eerste gevechtlinie, waar het juiste oogenblik alleen kan worden onderkend. Ook in dit opzicht heeft de nieuwere vechtwijze dus een niet onbelangrijke wijziging in het leven geroepen, daar thans van een mechanischen druk door het opdringen van massa's uit tweede of derde linie, zooals in de laatste oorlogen uit overlevering der Napoleontische vechtwijze nog bij herhaling, doch vruchteloos geschiedde, geen sprake meer kan zijn. Wie zich daarvan overtuigen wil, leze en herleze de herhaalde mislukte aanvallen der Duitsche troepen op de Fransche stelling bij Le Point du Jour (1) (18 Aug. 1870), inzonderheid de zesde

(1) *Generale-Stafwerk*, bladz. 774—828 en 835—848.

Spectateur Militaire, 1886, N°. 146.

Die Operationen der I. Armee. VON SCHELL, bladz. 127—130.

Vier-und-Zwanzig Stunden Moltkescher Strategie. FRITZ HOENIG.

en laatste, waar alles doch te vergeefs op een worp werd gezet en liniën van bataljons in gesloten orde nog wel in het halfduister onmachtig bleken zelfs uiterst zwakke vuurliniën onder den voet te loopen.

Een dergelijk forceeren van den algemeenen gevechtstoestand leverde reeds in het Napoleontische tijdvak meermalen negatieve uitkomsten, zooals o. a. overtuigend blijkt uit den mislukten aanval in massa op het Oostenrijksche centrum bij Wagram, na uit meer dan honderd vuurmonden te zijn voorbereid, terwijl de op hetzelfde slagveld op den Oostenrijkschen linker-vleugel behaalde zege van DAVOUT, evenals de drie jaren te voren door denzelfden maarschalk bij Auerstadt bevochte overwinning aan de ontwikkeling van eene overmachtige vuurwerking geweten moeten worden en als het ware de eerste welgeslaagde pogingen vormen, waarbij de vuurtactiek de overhand behaalde op het brutale geweld der massa.]

»Wenn der Sturm nicht aus dem Bewusstsein der Ueberlegenheit, sondern nur aus einer Art der Verzweiflung an dem Erfolge des regelmässigen Angriffs hervorgeht, so habe ich wenig Vertrauen auf das Gelingen.»

»Den Moment dafür kann nur ein richtiger Takt an Ort und Stelle herausfühlen (1).»

Wel is waar kunnen de tactische omstandigheden tot zulk een verkorten aanval noodzaken, zooals bijv. wanneer men nevengeplaatste, zeer in het nauw gebrachte troepen tijdelijk ontheffen wil, wanneer een keer in den algemeenen gevechtstoestand in het leven geroepen of wel vóór het invallen van de duisternis of vóórdat in opmarsch zijnde versterkingen aan 's vijands zijde kunnen ingrijpen eene beslissing verworven moet worden, enz., enz., maar hij behoort uitzondering te zijn en niet den regel te vormen.

»Die geschlossene Form des Sturmes ist natürlich in allen Lagen des Krieges nicht zu verwerfen; sie muss aber nur als *Ausnahme* von der Regel stattfinden (2).»

Wij vestigen hierop inzonderheid de aandacht, omdat het den schijn heeft alsof ons voorschrift door o. m. te bepalen, dat de stormloop op bevel van den hoogsten aanvoerder en met gelijktijdigen inzet van de laatst beschikbare krachten, dus nog in den zin der verouderde stoottactiek, moet geschieden, o. i. aan het initiatief der onderbevelhebbers te weinig recht laat wedervaren.

Dit geldt ook met betrekking tot de Handleiding voor het tactisch gebruik van de artillerie te velde (Hoofdstuk II, punt 14), waar men in het afgeven van een bepaald aantal batterijsalvo's een doeltreffend middel meent te zien om aan de tot den laatsten stormaanval gereed liggende (?) infanterie het oogenblik voor het begin van den storm aan te duiden. Voor een oogenblik terzijde gesteld dat deze bepaling in strijd is met het zeer juiste beginsel, volgens hetwelk de artillerie, nadat de infanterie tot den

(1) *Moltke's Militärische Korrespondenz*. Krieg 1864. Herausgegeben vom Grossen Generalstabe. 1892, bladz. 109 en 112.

(2) *Die Entwicklung der Taktik u. s. w.*, VON BOGUSLAWSKI, Band II, bladz. 89.

hoofdaanval vooruitgebracht is, zich geheel naar laatstgenoemd wapen te regelen heeft (Hoofdstuk I, punt 105), vormt zij eene miskennis van het wezen van het hedendaagsch gevecht. Wat! terwijl de losbrandingen van het geweer- en geschutvuur, vereenigd met de kreten der ten doode getroffen of verminkte slachtoffers in de eerste gevechtlinie een oorverdoovend geraas veroorzaken en zelfs de commando's der subalterne aanvoerders overstemmen, zoodat alleen het schelle geluid der tirailleurfluit en de stormmarsch nog gehoor kunnen vinden; terwijl de strijd op het hevigst woedt, de zenuwoverspanning haar toppunt bereikt, de aandacht geheel naar voren getrokken is en allen gevoelen, dat het oogenblik gekomen is den tegenstander uit zijne stelling te werpen, zou men den blik naar achteren moeten wenden en gelaten het oogenblik verbeiden, waarop de een à anderhalve kilometer meer achterwaarts geplaatste artillerie het sein tot den aanval gaf? Daargelaten dat het laatste beslissende vuur slechts van korten duur kan zijn en zus handelende het gunstige oogenblik verloren zou kunnen gaan, vragen wij of dat psychologisch en tactisch juist gedacht is? En waarom? omdat men gevaar loopt die infanterie in den rug te treffen? Welnu, indien zulks werkelijk het geval mocht zijn, dan zouden wij geneigd zijn die artillerie toe te roepen: »Gaaf tot granaatvuur over en zoo gij ook dit niet meent te mogen doen, zwijgt dan, als gij het voorbeeld, U door SÉNARMONT (1) bij Eylau, of door de Deutsche artillerie bij Elsasshausen, Loigny, Beaune la Rolande, Villiers en Champigny gegeven, niet durft volgen nu de vuurkracht des verdedigers zoo belangrijk verzwakt moet zijn. Snelt althans ten deele in de voorste linie, om daar uw steun te bieden!»

Het »mit 'ran» blijft altijd waar, als men het wezen daarvan maar begrijpt en het niet à tort et à travers wil toepassen.

Dat dit vuur de infanterie niet weerhoudt den storm te ondernemen kan blijken uit »Das Ortsgefecht» (Jahrbücher für die deutsche Armee und Marine. Januari 1892), waar wij op bladz. 90 het volgende lezen: »Die erste in St. Hubert einschlagenden preussischen Granaten gaben der Angriffs-Infanterie nur das Zeichen zum Sturm, den Weg bahnte die letztere sich selbst.»

In tegenstelling met den inhoud der genoemde bepalingen zouden wij wenschen, dat in het gevecht der compagnie de luitenants of als zoodanig dienstdoenden, in dat van het bataljon alle subalternen, in dat van het regiment ook de bataljonscommandanten en zoo vervolgens, dus ieder binnen den kring van zijne bevoegdheid, uit eigen beweging en dus ook op eigen verantwoordelijkheid van elke gunstige gelegenheid om in de vijandelijke stelling binnen te dringen gebruik zouden mogen maken.

Stelt, de compagnie valt met drie sectiën in front aan, terwijl het de vierde sectie gelukt is de vijandelijke stelling te flankeren. Wanneer de

(1) Les deux généraux DE SÉNARMONT. Revue d'Art. 1891. Juillet.

commandant dezer laatste afdeling nu ziet, dat de tegenstander ten deele zijne stelling ontruimt, wat zelfs aan den meest scherp zienden commandant — vooral bij het gebruik van rookzwak kruit — in front kan ontgaan of door de gesteldheid der stelling voor hem verborgen kan zijn, zoo vragen wij, of het dan niet, tactisch geboden zou zijn, dat eerstgenoemde op eigen initiatief tot den beslissenden aanloop overgaat, in stede van het bevel daartoe af te wachten of dit door zijne meldingen, die nog bovendien niet altijd te bestemder plaatse zullen aankomen, uit te lokken? Elk tijdsverlies komt in dit en overeenkomstige gevallen den verdediger ten goede, wien het er nu om te doen is niet vastgegrepen te worden. Hoe grooter de afdelingen, hoe breeder de gevechtsfronten, hoe dieper de gevechtsorde, hoe geringer het overzicht en de invloed van de hoogere bevelhebbers in deze phase van het gevecht worden, hoe meer de noodzakelijkheid zich zal doen gevoelen in deze aan de lager geplaatste aanvoerders meerdere vrijheid en zelfstandigheid te verleen.

»Der Entscheidungsact ist also nur ein grosser gewaltiger Schützenanlauf mit darauf folgenden Trupps und diese Form müsste zur Hauptform des Angriffs durch unsere Vorschriften erklärt werden (1).»

Hiermede is niet gemeend, dat deelen van het aanvalsfront zich door een ongemotiveerden drang naar voren tot op zichzelf staande bajonetaanvallen mogen laten verleiden, vóórdat de aan beide zijden van het aanvalsobject gelegen deelen der vijandelijke stelling door nevengeplaatste troepen onder werkzaam vuur genomen worden, of bij een aanval op een vleugel achtergehouden échelons gereed staan aan een tegenaanval het hoofd te bieden (2). Het spreekt wel vanzelf, dat in zulk een geval de tegenstander zijn vuurkracht zooveel mogelijk op een zoodanigen wigvormigen aanval concentreren zou, waardoor de stormende troepen vermoedelijk onder buitengewone verliezen tot den terugtocht gedwongen zouden worden, of, mocht het hun al gelukken zich ter plaatse waar zij tot staan kwamen te handhaven, naar alle waarschijnlijkheid grootendeels zouden verbloeden vóórdat de algemeene gevechtstoestand den storm wettigde. / Tegen een dergelijke handelwijze waarschuwt het Voorschrift op het Tirailleeren trouwens door op het onderhouden van het verband aan te dringen en dat op den Velddienst door in § 155 te bepalen, dat »gedurende de inleiding van het gevecht de commandant der voorhoede, bij zijn streven om terreinvoorwerpen, wier bezit gunstig voor den door de hoofdmacht te ondernemen aanval kan zijn, onverwijld te bezetten of zoo noodig te vermeesteren, moet zorgdragen den algemeenen bevelhebber in zijn vrijheid van handelen zoo weinig doenlijk te belemmeren,» hetgeen hetzelfde beteekenen wil, alhoewel minder duidelijk gezegd, als wat in het Duitsche reglement met de volgende woorden wordt voorgeschreven:

(1) *Die Entwicklung der Taktik u. s. w.*, von BOGUSLAWSKI, Band II, bladz. 86.

(2) Zie de handelingen van den Generaal von BOTHMER, commandant der 4de Beiersche infanterie-divisie, in het gevecht bij Weissenburg. *Generale-Stafwerk*, bladz. 182 en 183.

»Einerseits kommt es darauf an, dem Feinde in der Entwickelung den Vorsprung abzugewinnen, andererseits dabei dasjenige Mass innezuhalten, welches der höheren Führung und ihren Absichten nicht vorgreift (II, 80).»

»Die Selbstthätigkeit des Einzelnen darf dabei die Entwickelung nicht in die Bahnen des Zufalls hineinreissen (II, 82).»

Ook het bezwaar, dat door verplaatsing van het zwaartepunt naar de eerste gevechtlinie mislukte bajonetaanvallen bij herhaling uit een misplaatst initiatief geboren zullen worden, kan niet als ernstig gemeend worden beschouwd. In de eerste plaats toch zijn wij van oordeel, dat elke bajonet-aanval, om het zoo eens te noemen, te goeder trouw ondernomen wordt, d. w. z., dat hij, die daartoe aanspoort en er zich dus met zijn leven en dat zijner minderen voor verantwoordelijk stelt, uit berekening handelt en vermeent — zekerheid kan in dit opzicht niemand, ook geen meer achterwaarts geplaatst aanvoerder geven — dit te rechter tijd te doen. Daartoe is deze daad in de werkelijkheid te ernstig en te levensgevaarlijk.

Voorts zou men, door dit bezwaar — als het al mocht voorkomen — niet in de koop te nemen en elke zelfstandigheid in dit opzicht aan banden te leggen, den offensieven geest en de zucht om zich te onderscheiden bij aanvoerders en minderen met hun tactischen zin uitdooven en vrijwillig van drie factoren afstand doen, die te allen tijde niet het minst tot het welslagen bijdroegen.

Eindelijk is het niet hetzelfde of de stormloop der in de vuurlijn opgeloste afdeelingen wordt afgeslagen, in welk geval aan de zijde des verdedigers toch nog geen beslissing maar hoogstens een partieel voordeel verkregen is, of dat de gelijktijdig met alle in de diepte beschikbare krachten ondernomen bajonetaanval schipbreuk lijdt, waarbij een volledig échec, zelfs een paniek niet uitgesloten is, getuige den reeds genoemden zesden aanval op Le Point du Jour en de herhaalde nederlagen door de Russische infanterie vóór Plewna geleden.

Ten slotte kan elke stormloop, ook die op bevel door het aanzetten van achteren, falen juist omdat hij uit den loop der gevechtshandelingen geboren wordt. Het overwicht in het vuur, zoo juist verkregen, kan door aansnellende reserves des tegenstanders, die zich op het beslissende oogenblik in de vuurlijn werpen of tot den tegenaanval overgaan, wederom verloren raken. Geschiedt dit, dan komt de stormloop gewoonlijk tot staan, werpt de aanvallende linie zich neer, opent het vuur opnieuw en kan alsdan in den regel eerst door verdichting door oprukkende versterkingen wederom tot hernieuwd voorwaarts gaan bewogen worden. Zijn deze niet aanwezig, dan reikt de gevechtskracht in de meeste gevallen ternauwernood toe om het vuurgevecht vol te houden en vloeien de fysiek en moreel uitgeputte aanvals krachten meermalen onder hevige verliezen terug.

Een en ander heeft dan ook elders evenmin den doorslag kunnen geven.

In het Duitsche exercitie-reglement vindt men dienaangaande het volgende:

»Der Zugführer sucht sich im Voraus Klarheit zu schaffen, wie die Schützenlinie oder Theile derselben im Vorgehen dem Feinde näher gebracht, ob und wie eine Umfassung desselben eingeleitet oder eine Blösse des Gegners benutzt werden kann. Nicht selten auch wird der Zugführer in der Schützenlinie am besten übersehen, wo es möglich ist, sich eines Vortheils im Gelände oder gegen den Feind zu bemächtigen. Er muss sich dann darüber klar werden, wie weit er *aus eigener Verantwortung* solchen Vortheil ausbeuten darf” (II, 55) en op een andere plaats: »Die erlangten Erfolge werden am besten von der Schützenlinie beurtheilt; sie erkennt zuerst *wann* und *wo* der Widerstand beim Feinde nachlässt, sie vermag alle Vortheile am schnellsten auszunutzen, und wird daher häufig von ihr der Anstoss zur Durchführung des Angriffs ausgehen. Es ist alsdann Aufgabe der geschlossenen Abtheilungen, der Schützenlinie sofort zu folgen, sie zu unterstützen und gegen Rückschläge zu sichern (II, 82).”

Het Oostenrijksche reglement gaat van dezelfde gezichtspunten uit. Bij het gevecht van de compagnie zegt punt 361: »Der Anlauf erfolgt auf Befehl des Compagnie-Commandanten, wenn sich derselbe in der Schwarmlinie befindet, sonst auf Impuls jenes Zugs-Commandanten, welcher den Moment für das Eindringen in die feindliche Aufstellung für günstig erachtet.”

Nog duidelijker evenwel spreekt punt 528, waar over de in het gevecht te volgen gedragslijn het volgende te lezen staat: »Da die Commandanten der in der vordersten Linie befindlichen Truppen die Wirkung des eigenen Feuers am besten zu übersehen und alle Vortheile der augenblicklichen Lage rasch zu benützen vermögen, so kann der Impuls zur Ausführung des Anlaufes auch von ihnen ausgehen. Sie handeln dann auf eigene Verantwortung; die übrigen Commandanten greifen möglichst rasch unterstützend ein.”

Ook het Russische, Zwitsersche en Italiaansche reglement staan het door ons gewenschte initiatief der onderaanvoerders toe.

Pleitten wij in de voorafgaande regelen voor meerdere zelfstandigheid in de door ons gewenschte richting, in een ander opzicht evenwel dringen wij op meerdere beperking aan. Terwijl namelijk ons voorschrift den drang tot zelfstandig handelen in offensieven zin voor de onderaanvoerders zoo goed als geheel aan banden legt, staat het dezen de grootst mogelijke vrijheid toe, waar het geldt zich van de noodzakelijkheid tot het deelnemen aan den stormloop ontslagen te rekenen. Bij het gevecht van het bataljon toch lezen wij (bladz. 66, 2de alinea): »Aan den beslissenden aanloop wordt door de geheele voorste linie deelgenomen; alleen die afdeelingen blijven achter, welke zich tegenover onoverkomelijke terreinafscheidingen (hindernissen ware hier wellicht beter gezegd geweest) of tegenover onvoldoend geschokte en voor de stormende linie gevaarlijke afdeelingen des verdedigers bevinden!”

Naar onze meening had men met de eerste zinsnede moeten volstaan. Dat is een beginsel, waaraan niemand zich mag onttrekken, tenzij force

majeure hem dit onmogelijk maakt, zoodat de tweede zinsnede gerust achterwege had kunnen blijven, omdat à l'impossible nul n'est tenu. De laatste drie regels in § 127, 14de al. van het V. o. h. T. zijn in onze oogen evenwel absoluut af te keuren. Elk deel der stormende linie toch bevindt zich tegenover voor haar gevaarlijke afdeelingen des verdedigers, wiens vuur, al is de crisis nabij, nog geducht gevoeld zal worden, terwijl iedereen, die om welke reden dan ook niet aan den stormaanval deelneemt, nu dit achterblijven verklaren kan door als zijne overtuiging te doen kennen, dat de tegenovergelegen vijandelijke afdeelingen onvoldoende geschokt waren.

Al hebben wij het volste vertrouwen in het plichtsgevoel van onze beroeps-officieren en al zijn wij er van overtuigd, dat zij in zelfopoffering voor niemand ter wereld zullen onder doen, zoo schijnt ons een dergelijke bepaling ongewenscht, omdat zij de grondslagen der gevechtdiscipline — waarover later — aantast op eene wijze waartegen geen correctief bestaat en bovendien het slagen van den aanval ernstig zou kunnen schaden. Dit initiatief achten wij misplaatst en met ons alle buitenlandsche voorschriften, waarin men tevergeefs naar een dergelijke aanwijzing zoekt, integendeel, daar geldt het, en terecht, dat, als het bevel tot den stormloop gegeven wordt, allen daaraan moeten deel nemen. Het Russische teekent er zelfs bij aan: »Sobald einmal zum Sturm angetreten ist, muss Alles in unausgesetzter Vorwärtsbewegung, unmittelbar auf den Einbruchspunkt zu, bleiben; das geringste Stutzen, Unentschlossenheit, oder gar ein Aufenthalt kann die stärksten Verluste und die verderblichsten Folgen nach sich ziehen.» Dat in sommige omstandigheden enkele afdeelingen feitelijk in de onmogelijkheid zijn dit bevel op te volgen, is natuurlijk; het voorschrift behoeft haar evenwel niet uit te sluiten, evenmin als degenen, die in de laatste vuurstelling ontzield of gekwetst neergezonken zijn.

In zekeren zin hangt voorts het welslagen van den bajonetaanval mede af van den afstand, welken de aanvaller moet afleggen om tot het handgemeen te kunnen overgaan, omdat hoe grooter deze is en hoe langer de stormloop bijgevolg duurt, hoe meer tijd en gelegenheid den verdediger geboden wordt om de genoemde tegenmaatregelen te treffen. In verband daarmee zou de in ons voorschrift aangegeven afstand van 150 M. zeer zeker aanbeveling verdienen. De gevechtspraktijk leert evenwel, dat deze afstand, enkele gunstige omstandigheden uitgezonderd, te kort is en de stelling, waaruit het aan den bajonetaanval voorafgaand laatste krachtige vuur werd afgegeven, gewoonlijk op 250 à 300 M. gelegen was. Is het daar niet gelukt den tegenstander zoodanig te schokken, dat hij verderen tegenstand opgeeft, dan zou eene voorwaartsche beweging tegenover de niet voldoende verzwakte vuurkracht des verdedigers, vooral thans met het grootere vermogen der vuurwapenen, tot vernietiging leiden.

Bij een herdruk van ons voorschrift kunnen wij dan ook een wijziging in dit opzicht te gemoet zien, nu § 70 van het Voorschrift tot het houden

van veldmanoeuvres — in den geest van § 61 van het IIde gedeelte der Felddienst-Ordnung — aangeeft, dat zoo de tirailleurlinie de vijandelijke stelling tot 300 M. genaderd is — daar staat 400 M. — binnen enkele minuten de stormaanval volgen of een der partijen terugwijken moet.

Stemt men het vorenstaande in beginsel toe, dan kan ook het aanwenden van den looppas niet in alle gevallen goedgekeurd worden, omdat mocht men deze snelheid al gedurende 300 M. kunnen volhouden, wat op verschillende terreinsoorten aan ernstigen twijfel onderhevig is, de stormende troepen — na alles wat zij te voren reeds verricht en ondervonden hebben — fysiek zoo afgemat zullen aankomen, dat zij tot elk handgemeen of werkzaam vervolgingsvuur onbekwaam moeten worden geacht.

De vroegere bepaling, dat men met den versnelden pas aanvangt, schijnt ons in menig geval veel beter toe, omdat ons uit de practijk bleek, dat de stormaanval op de thans gebruikelijke wijze bij voortdoring in snelheid afneemt en alvorens het object te bereiken verlamt, terwijl ook het krijgsgeschreeuw slechts gedurende korten tijd kan worden volgehouden en bij den eigenlijken aanloop verstomd is. De moreele werking van den stormaanval, die tot het oogenblik van den schok steeds klimmende moet zijn, lijdt daardoor ernstig schade, zonder dat aan de nieuwere methode bepaalde voordeelen toegeschreven kunnen worden.

Wat den gang betreft, waarin de stormloop geschieden moet, laat het Deutsche reglement vrij spel, door slechts van »energischen Anlauf“ te spreken. Is de afstand, waarop hij ondernomen wordt, evenwel zoo groot dat de looppas te uitputtend en afmattend werken zou, dan past men ook daar eerst den versnelden pas toe, hetgeen kan blijken uit de instructie voor de tambours, waar geschreven staat: »Sie schlagen ohne weiteres im Zeitmass des Sturmschrittes, wenn das Gewehr zum Sturm genommen wird; im Zeitmass des Laufschrilles aber, sobald das Kommando: Marsch, Marsch! Hurrah! erfolgt.“ Dit nu wordt eerst kort voor het binnendringen in de vijandelijke stelling aangeheven.

Het Oostenrijksche schrijft voor: »Die Vorbewegung erfolgt anfangs im Schnellschritt. Im geeigneten Momente (bei Uebungen auf 80—100 Schritte vom Gegner) ruft der Commandant »Hurrah!“ Alle Leute wiederholen laut diesen Ruf — der Spielmann bläst (schlägt) unausgesetzt »Sturm“ — alles wirft sich in energischem Anlauf auf den Feind (punt 281, 362 en 529).“

In het Russische voorschrift lezen wij: »Der Sturm kann entweder von der Schützenlinie allein oder im Verein mit den Kompagnie-Reserven durchgeführt werden.“

»Bei dem Sturm im Verein mit den Kompagnie-Reserven rücken Letztere, unter dem Schutze des verstärkten Feuers aus der letzten Feuerstellung, bis an die Schützenlinie heran. An dieselbe herangekommen, wird zum Sturm Gewehr rechts genommen, die Rotten werden geschlossen, sofern sie ge-

öfnet waren, und im Sturmschritt wird weiter vorgerückt, während dicht davor die Schützen, *lebhaftes Feuer in der Bewegung unterhaltend*, die Reserven begeleiten. Die Tambours schlagen, die Hornisten blasen. Auf etwa 35 M. an den Einbruchspunkt herangekomen, wird »Hurrah» kommandirt, worauf die Schützen das Feuer abbrechen, sich um ihre Sektionsführer sammeln und mit den Reserven zusammen mit gefältem Bajonett auf den Gegner stürzen (§ 270 en 271).”

Aansluitende aan het voorgaande dient ook nog een punt ter sprake te worden gebracht, dat nog niet in bevredigenden zin is opgelost; wij bedoelen of tijdens den stormaanval het vuur al of niet *moet* en *kan* worden voortgezet. Tegen het afgeven van dit vuur is meermalen aangevoerd, dat de uitwerking daarvan niet opweegt tegen het munitieverbruik. Wat de fysieke werking betreft, d. w. z., wat de verliezen aangaat, welke men den tegenstander daarmede toebrengt, mag men in zekeren zin gelijk hebben, maar de moreele werking kan niet worden weggecijferd, zoowel op de eigen troepen, die daarin nog altijd »*la musique pour faire avancer*” zullen zien, als op den tegenstander, wien daardoor het gevoel van veiligheid ontnomen en het ongehinderd afgeven van zijn laatste vuur moeilijk gemaakt wordt.

Dat dit zeer hoog moet worden aangeslagen, daarvoor behoeft men slechts ooggetuigen te hooren verhalen welken indruk zulk een aansnellende vurende linie op de daaraan ten doel staande troepen oefent. Zoo o. a. de tegenaanval, welke door het 1ste regiment Turko's van achter Elsasshausen op de uit den noordelijken rand van het Niederwald ten aanval oprukkende Deutsche regimenten der 10de en 9de infanterie-divisie ondernomen werd, waarvan von BOGUSLAWSKI zegt (1): Die französische Linie nahte sich wie eine wandelnde Pulverwolke unaufhaltsam dem Wege Elsasshausen—Gundershofen, welcher von einer deutschen aus Soldaten verschiedenster Truppentheile gemischten Schützenlinie besetzt war. Dieselben wurden überrannt und alle Bemühungen, die Weichenden am Rande des kleinen Gehölzes bei Elsasshausen zum Stehen zu bringen, waren vergeblich.”

Gaat men na, dat de tot wijken gebrachte troepen, alhoewel door het voorafgaand gevecht min of meer geschokt, numeriek veel sterker waren, dan moeten de door dit vuur toegebrachte verliezen niet onaanzienlijk geweest zijn, daar het met de algemeen bekende eigenschappen van den Deutschen soldaat onvereinigbaar is, dit terugwijken eenig en alleen aan de moreele werking toe te schrijven.

Nog overweldigender was die, welke door het 3de bataljon van het 3de regiment Zouaven van uit den zuidoostelijken rand tegen de Deutsche regimenten 87 en 80 ondernomen werd. KUNZ zegt daarvan (2): »Es trat eine Art von Panik ein und die gesammte Masse floh bis Spachbach, obschon dieselbe vereint den Zuaven erheblich überlegen war.”

(1) *Mil. Wochenbl.* 1892, N°. 2, bladz. 43, o. a.

(2) *Die Schlacht von Wörth am 6 August 1870*, bladz. 50.

Wij sluiten ons dan ook geheel aan bij de zienswijze van eerstgenoemden schrijver, waar hij als zijne ondervinding neerschrijft: »Da 3 bis 400 Schritt aber nicht im Laufschrift zurückzulegen sind, so muss man im Sturmschritt antreten, nachdem die Unterstützungs-Compagnien nahe genug herangerückt sind. Während dieses Vorgehens muss das Feuer fortgesetzt werden. Die Theorie vom Nichtschiessen in der Bewegung ist nur dann richtig, wenn der Laufschrift angewendet wird. Während eines letzten entscheidenden Vorgehens wird das massenhafte Feuer der vorspringenden Schützen immerhin ein gewisser Dämpfer] des Vertheidigers sein (1).»

Het vorenstaande kort samenvattende, zouden wij in onze voorschriften opgenomen wenschen te zien:

1°. Dat in den regel op den afstand van ongeveer 300 M. het overwicht in het vuur verkregen moet zijn, alvorens er aan stormen gedacht kan worden.

2°. Dat tot den bajonetaanval door de voorste linie ook uit eigen beweging mag worden overgegaan.

3°. Dat het opdringen van achteren daartoe slechts bij uitzondering gewettigd kan zijn.

4°. Dat de stormloop, al naar gelang van de omstandigheden waaronder en den afstand waarop hij geschiedt, óf in den versnelden en daaropvolgenden looppas, óf uitsluitend in laatstgenoemden gang zal worden verricht, waarbij kort voor het binnendringen in de vijandelijke stelling een levendig »hoera» moet worden aangeheven.

5°. Dat van het eerste oogenblik het geweer voor den storm gedragen wordt, zooals de vroegere § 101 bepaalde, en gedurende den versnelden pas het vuur onafgebroken zal worden voortgezet.

P.

(Wordt vervolgd.) (2)

(1) *Die Entwicklung der Taktik u. s. w.*, bladz. 86.

(2) De munitie-uitrusting van den Oostenrijkschen soldaat, door ons vermeld in N°. 2 van dit Tijdschrift, bladz. 89, is thans gewijzigd als volgt:

	{ bij den man.....	100 à 140	patr.
In de eerste gevechtlinie:	{ in den comp. patr. wagen.....	47,2	»
	{ in de voertuigen van den inf. mun. trein der		
	{ divisie.....	68,7	»
In 2de linie:	{ in den mun. trein v. h. korps.....	34	»
	{ » » » » » » leger.....	34	»
In 3de linie:	{ in het algemeen depot.....	36	»
		Totaal.....	320 à 360 patr.

(*Taschenbuch für die oesterreichische Feldartillerie.*)

EENE BIJDRAGE TOT DE OPLOSSING VAN HET MUNITIE- VRAAGSTUK VOOR ONZE INFANTERIE.

Welke groote uitkomsten men verkrijgen kan, als de infanterist over een ruimen munitie-voorraad kan beschikken, hebben ons de Turken bij Plewna overtuigend doen zien.

Krijgstucht en overmacht liepen zich daar meermalen te pletter tegen een muur van lood.

De Engelschen bij Manipur leverden ons een aangrijpend voorbeeld van de verschrikkelijkste ramp, die den soldaat kan treffen. dat hij met ledige patroontasschen tegenover een talrijken vijand staat, die tot zijne geheele vernietiging is besloten.

Wat worden die laatste patronen den armen strijder dierbaar; wat aarzelt hij vóór hij zijn laatste schot afgeeft, om na het terugwijzen van menigen storm, of na dikwijls reeds tot op korten afstand en onder de uiterste krachtsinspanning de stelling, voor hem hier het hoogste doel, genaderd te zijn, als door het Fatum te worden aangewezen, den dood der dapperen te sterven!

Welk eene zware verantwoordelijkheid rust er op den chef, die niet *alles* verricht heeft wat in zijn vermogen stond om zulk een ramp, een bloedbad zóó groot en zóó onnoodig, te voorkomen!

Terecht heeft men onlangs den strijder, wiens patronen ontijdig verbruikt zijn, vergeleken met een reiziger (wiens weg langs een afgrond, naar zijn ideaal voert), die gedurende zijn tocht bemerkt, niet voldoende reisgeld te hebben medegenomen, en onbarmhartig terzijde wordt gestooten, terwijl hij de hand reeds naar den lauwertak uitstrekke!

»Zoo erg zal het wel niet worden!» hoor ik enkelen uitroepen.

Ik hoop het met u, maar maak u tevens opmerkzaam op het belangrijke verschil in vuursnelheid, tusschen den enkellader, die de oorlogen van 1866 en 1870 besliste, en het hedendaagsche magazijngeveer; een verschil dat zich sterker in de patroontasch zal doen gevoelen dan het achterlaadgeweer in den oorlog van 1866 zijn invloed deed gelden.

Het streven naar verhooging van de snelheid van het vuur, zegt de toen-

malige Kapitein VAN PESCH in zijne schoone voordracht, den 30sten April 1885 in de Vereeniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap gehouden, loopt als een roode draad door de geheele geschiedenis der vuurwapenen.

De techniek der handvuurwapenen heeft reeds een merkwaardige hoogte bereikt en is de tactiek wellicht over het hoofd gegrocid.

Het munitie-verbruik en de aanvulling op het gevechtveld stellen de limiet voor de ontzettende vuursnelheid.

» het is dus van veel belang dat de man in artilleristischen zin gesproken, niet alleen drager is van het kanon en de affuit, maar ook persoonlijk den voorwagen, en zelfs de caisson medevoert!”

Des te meer eischt het »magazijngeveer” dit!

Zijn we in een versterkte plaats, ja, dan is munitie-toevoer gemakkelijk genoeg; maar al voeren wij den oorlog ook strategisch defensief, toch zullen wij dikwijls het tactisch offensief moeten kiezen. We zitten niet zoo dadelijk achter onze liniën; de mobilisatie moet gedekt worden, de inundatiën gesteld; en ook later zullen we dikwijls offensief optreden.

Wij hebben ons in dit opstel dan ook niet tot taak gesteld, den munitie-voorraad en de aanvulling bij den verdediger te bespreken. Men zal hierbij geen groote bezwaren ontmoeten.

Wij willen slechts spreken over de middelen, die een aanvallende troepenmacht ten dienste staan, om te voorkomen dat munitie-gebrek »ontstaat”, om daarna het oog te vestigen op eigen toestanden.

Dienvolgens hebben wij ons deze vragen gesteld:

- A. *Welke omstandigheden oefenen invloed uit op het patronenverbruik?*
- B. *Volgens welke beginselen moet de man van een toereikenden patronen-voorraad voorzien worden?*
- C. *Hoe is dit, in hoofdzaak, in verschillende rijken geregeld?*
- D. *Hoe zouden wij deze belangrijke aangelegenheid voor ons leger geregeld wenschen?*

A. Wij dienen ons deze 1ste vraag te stellen, om een klaar begrip te krijgen van de hoeveelheid patronen, waarover de man zal moeten kunnen beschikken.

1. *Het type van 't wapen* legt hier veel gewicht in de schaal.

»Het geheim om zich de overwinning te verzekeren, moet, althans gedeeltelijk, gezocht worden in de massa lood, die men in den kortst mogelijken tijd den vijand toezendt.” In hoe korter tijd bij den vijand een bepaald verlies intreedt, des te méér wordt hij geschokt.

Het is een opmerkenswaardig feit, dat elke belangrijke schrede voorwaarts op den weg, die tot verbetering der vuurwapenen leidt, zoo wat uitwerking als vuursnelheid betreft, steeds, in den beginne, een krachtigen tegenstand heeft ondervonden.

In 1827 vond de Pruisische wapenfabrikant DREYSE het naaldgeveer,

den eersten achterlader, uit. Eerst in 1841 voerde Pruisen dit geweer gedeeltelijk in. Munitie-verspilling en de vrees voor munitie-gebrek waren factoren, die den tegenstand motiveerden, welken dit prachtig wapen in andere rijken ondervond.

Terecht zegt de toenmalige Kapitein VAN PESCH: »het ligt ons nog versch in het geheugen, hoe, vooral na den gedenkwaardigen dag van Königgrätz, de oogen als het ware overal geopend werden; hoe alle theorieën over munitie-verspilling als kaf voor den wind werden weggevaagd; hoe alle staten, nog bezig met het zoeken naar het beste kaliber, met koortsachtigen ijver hun bestaande groot-kalibergeweren trachtten te wijzigen, om bij onverhoopt oorlogsgevaar niet met trompladers tegenover den vijand te komen, en hoe men inmiddels met groote voortvarendheid een geheel nieuw wapen in het leven riep, waarbij het kleine kaliber en de achterlading vereenigd waren.»

Het nu reeds tot 6,5 m.M. (en daar beneden) verkleind kaliber, de meelader, die ook als enkellader kan gebezigd worden, en vooral de uitsluitende meelader, die hun meerderheid slechts gedeeltelijk in den oorlog konden bewijzen, hebben om bovengenoemde redenen, doch wederom te vergeefs, hun heftige bestrijders gevonden.

Wederom vuurversnelling, ook voor ons leger in de naaste toekomst!

Het magazijnvuur is het normale vuur dat ons »te wachten» staat!

Zeer juist zegt X in *De Militaire Spectator* van Juli 1889: »de schutter kan bij de lading uit het magazijn, oog en gedachte op het doel gericht houden, hetgeen bij den enkellader niet het geval was.

Het richten zal hem dus gemakkelijker vallen, en ook beter geschieden.»

Werd, als bij het Maxim-wapen, den schutter toegestaan zijn geweer »steeds» aan den schouder te houden, zijne gedachte en oog zouden dan uitsluitend op het doel gevestigd blijven (evenals bij de revolver), en men zou niet alleen het snelstvurend wapen gevonden hebben, maar ook daarmee de beste (oorlogs-) trefferpercentage verkrijgen.

Is het munitie-verspilling, vraagt hij verder, den vijand, wanneer hij het meest kwetsbaar is, de meeste projectielen toe te zenden? Neen, dus bij den verdediger, gedurende de sprongen van den aanvaller, magazijnvuur.

Moet de aanvaller, in een nieuwe stelling gekomen, 1°. niet trachten zoo kort mogelijk onder het vernielend vuur van den verdediger te blijven? 2°. er niet naar streven spoedig weer vooruit te snellen, teneinde het élan niet te schaden? 3°. Is het voor hem geen hoofdzaak plotselinge verliezen te doen intreden? Dus ook hij, op de middelbare afstanden, magazijnvuur.

De uitsluitende meelader schenkt ons ook nog het niet te gering te achten voordeel, dat het vuur magazijnsgewijze beter in de hand kan gehouden worden dan het snelle vuur, door den enkellader afgegeven. Er komt een oogenblik van staking, wanneer het magazijn leeggeschoten is. Deze fysieke

moeielijkheid schenkt ons het gewenschte oogenblik, om het vuur in de hand te houden.

De munitie-toevoer kan ook op eene eenvormige wijze, nl. uitsluitend in houders, plaats hebben.

Één gelukkige omstandigheid is er, die ons toestaat, bij eenzelfde gewicht en ruimte, meer patronen mede te kunnen voeren: de kleine kalibers der hedendaagsche geweren.

Daar deze ons echter op veel grootere afstanden reeds voldoende trefkans verzekeren en reeds op 600 M. een bestreken baan geven, zal het patronenverbruik er weer door toenemen.

De afstanden tusschen de verschillende liniën zijn er ook door vergroot, eene tijdige aanvulling dus bemoeilijkt.

Het is een open vraag, of er afdoende gezorgd is voor eenen munitievoorraad, dien het tegenwoordige snelschietende wapen *absoluut* als eisch stelt.

2. *De vechtwijze.* De Duitschers wijzigden hun tactiek zelfs »tijdens» den oorlog.

Zoo kan ook in een toekomstigen krijg de beste wijze van aanval of verdediging hoofdzakelijk slechts »gedurende» den veldtocht worden uitgemaakt. Dit houden wij echter voor zeker, dat het patronenverbruik zoo groot zal zijn, dat hiermede dät van 1870 en 1877 ternauwernood kan vergeleken worden.

Manoeuvres, hoe nuttig ze ook mogen zijn, leeren ons deze gewichtige aangelegenheid met weinig klem beschouwen.

Dáár wordt het vuur meer gemarkeerd.

Zijn het 20-tal patronen bijna verschoten, dan wordt eens naar den vijand, en op het horloge gezien en gelast »in ieder geval te zorgen dat er nog minstens vier patronen in het magazijn blijven, voor het laatste vuur», en men laat desnoods door halve groepen of door enkele manschappen vuren, terwijl de anderen schijnbewegingen maken.

't Vuur wordt immers slechts »gemarkeerd?»

Eenmaal de manoeuvre afgeloopen, zijn er geen tegenaanvallen of op nieuw ontbranden strijd te duchten.

Men leert dus de moeielijkheden, aan munitie-toevoer verbonden, ternauwernood kennen; moeielijkheden, die trouwens toch in het minst niet te vergelijken zijn met die, welke men zeker ondervinden zal in het gevecht, waar juist 's vijands lood het grootste beletsel voor eene tijdige en geregelde aanvulling vormt.

De naakte werkelijkheid zal zich eerst een paar malen moeten doen gevoelen; men wil voorbeelden zien van troepen, die op een 500 M. van den vijand, met een onnut geworden wapen in de hand worden neergeschoten, en men zal ze zien.

Een ander Königgrätz in de toekomst, maar nu juist door het snelle vuur, dat bij gebrek aan brandstof in 's vijands nabijheid uitdooft!

Men kan den vijand slechts uit zijne stelling verdrijven door hem te vernietigen.

Wel is waar is het artillerievuur hiertoe de krachtige hulp, die na het in hoofdzaak tot zwijgen brengen van 's vijands vuurmonden de infanterie teistert, den doorslag geeft de vooruitrukkende infanterie; zij is nog steeds, wat zij immer was en blijven zal: »la Reine des batailles.»

Reeds op grooten afstand zal men den verdediger dikwijls, met het verbeterde klein-kaliber geweer, ook door infanterievuur kunnen schokken.

Wel is waar zal men dan eene geringere trefferpercentage verkrijgen dan op de middelbare afstanden, maar men heeft dan ook een grooter doel, en geen kopschijven die terugvuren, vóór zich.

Dat vuur neemt (van 1200—600 M. bijv.) steeds toe in hevigheid.

Ook de artillerie helpt mede en vernielt vooral ook 's vijands dekkingen; en op de grens der middelbare en kleine afstanden (1), bijv. op een 500 à 600 M., heeft een langdurig infanterie-vuurgevecht plaats, dat beslist over het al of niet terug-, of vooruitgaan van den verdediger.

Kalmte en discipline, goed richten en véél vuur, beslissen hier het gevecht.

Merkt men dan nog geen weifelen, sterke vuurvermindering en een bij gedeelten teruggaan van den verdediger, dan is het zeer gewaagd, zoo niet roekeloos te noemen een zoodanigen, onvoldoend voorbereiden storm te ondernemen.

Hoe vast men den soldaat ook de overtuiging moet inprenten, dat hij moet trachten den vijand zoo snel mogelijk met de bajonet aan 't lijf te komen, toch moet de stormloop slechts de bekroning der door het magazijn-geweer behaalde overwinning zijn.

Om dat doel te bereiken, moet de aanvaller echter over bedreven schutters en over menig magazijn kunnen beschikken!

Is de vuurkracht van den verdediger op dezen afstand nog *niet* door ons vuur gebroken, gaat men toch maar (misschien wel om patronen te sparen) van dien grens-afstand, nog wel steeds in den looppas, er op los stormen,..... zulk een Zulu-aanval zal niet gelukken.

Na ontzettende verliezen, moe en vleugellam naderen slechts enkelen de stelling des vijands! Terugkeer is niet mogelijk.

Het Duitse *Exercir-Regl. für die Infanterie* zegt hieromtrent het volgende:

»So lange nicht die Ueberlegenheit im Feuer gewonnen ist, oder doch der Feind wesentlich erschüttert erscheint, ist die Durchführung des Angriffs nur unter grossen Verlusten ausführbar. Es bleibt daher vor Führung des letzten Stosses, die Feuerwirkung abzuwarten.»

De aanvaller moet niet alleen patronen »genoeg» hebben voor dit snelle vuur, hij moet er zelfs »overhouden,» om een 2de stelling van den terug-

(1) Dit is bij het kl. kaliber geweer natuurlijk niet op onzen »reglementairen» afstand.

getrokken verdediger te kunnen aantasten, of een mogelijken tegenaanval te keer te gaan.

3. *Het karakter van den oorlog.* De munitie-toevoer voor de Fransche troepen in 1870 en die bij de Turken in 1877, brachten niet zoo vele bezwaren mede als bij hun tegenstanders, die strategisch offensief optraden.

Dit had bij eerstgenoemden ook het »tactisch» defensief ten gevolge. Op het slagveld was de patronenvoorraad bij hen dus vrij gemakkelijk aan te vullen.

Reeds merkten wij op, dat niettegenstaande wij een aanstaanden oorlog vermoedelijk strategisch defensief zullen voeren, onze veldtroepen in vele gevallen juist tactisch offensief zullen optreden en dientengevolge alle bezwaren, aan een munitie-toevoer op het gevechtveld verbonden, zullen te overwinnen hebben.

Zooals wij reeds aanstipten, zal het dekken van de mobilisatie, het tijd-winnen voor het gereedmaken onzer versterkingen en inundatiën, het veldleger dikwijls nopen den te stout vooruitrukkenden vijand terug te werpen.

Een goed geoefend, niet te onbeduidend veldleger kon, bij 't begin van den krijg, een tegenstander, gewikkeld als hij is in een grooten Europeeschen oorlog (of die ons te licht mocht tellen), en uit hoofde van dien in den aanvang slechts weinig troepen tegen *ons* kan (of wil) richten, wel eens een gevoelige les geven. De eerste klap is drie gulden waard.

Zijn onze regimenten achter de linie, zoo is hun taak óók veelal offensief op te vatten.

Het vernietigen van geschutopstellingen, het terugdrijven van den in voorgelegen dorpen doorgedrongen vijand, het terugdrijven van eene gelande troepenmacht, dit alles vordert den aanval.

Kan men het in den loop van den oorlog wagen, een aanval te doen op 's vijands verbindings met zijne operatiebasis, zoo wacht ons ook daar het aanvallend gevecht.

Dat ons veldleger mede op zou trekken met een bondgenoot, tegen een vijand, die onze neutraliteit schond, en dat het dus den grooten bewegingskrijg zoude mede te maken hebben, is ook een denkbaar, doch o. i. minder waarschijnlijk geval. Het zal voor onzen bondgenoot veelal van meer belang zijn te kunnen beschikken over een observatiekorps, dat van uit een vrije operatiebasis zijne verbindings kan helpen beveiligen dan onze duizendtallen bij zijne honderdduizenden te voegen.

Bovendien moeten we toch troepen beschikbaar houden om landingen, die ook voor hem gevaarlijk zouden kunnen worden, te keer te gaan.

Wij zullen dus waarschijnlijk veelal de tactische aanvaller zijn en toch in het eigen land optreden. Met deze speciale toestanden moeten wij rekening houden bij eene oplossing van het munitie-vraagstuk voor *ons* leger.

De aard van het terrein, waarop de oorlog gevoerd wordt, is ook een factor van invloed op het patronenverbruik.

Een dicht begroeid, golvend land biedt niet zulke groote voorterreinen aan als een open en vlak, zij het ook doorsneden terrein.

De groote voorterreinen brengen zoowel den aanvaller als den verdediger er toe, eerder het vuur te openen. Onze infanterie zal dus zeker niet over een geringer patronenaantal moeten kunnen beschikken dan die van welk ander rijk ook.

Tevens zal ook de aanvulling der munitie van uit de caissons in een dergelijk terrein er niet gemakkelijker op worden.

4. *Het rookzwak kruit.* Het is geenszins ons voornemen den invloed na te gaan, dien de invoering van deze kruitsoort op de vechtwijze in het algemeen zal doen gevoelen.

Wij willen dezen slechts beschouwen uit het oogpunt: patronenverbruik en munitie-aanvulling.

In de 5de aflevering van de *Mil. Gids* van 1891 doet de Kapitein PETTER een greep uit een opstel, voorkomende in de *Neue Mil. Blätter* van Oct. 1890:

»Het zooveel ellende verbergende rookgordijn van voorheen is opgetrokken; kan om die reden ook al verwacht worden, dat minder dan vroeger »ins Blaue hinein» zal worden geschoten en dat elk schot een treffer zal zijn, te loochenen valt het niet dat, om kalm en juist te kunnen richten op afstanden waar men van ieder schot een treffer verwachten mag, dus in de laatste perioden van het gevecht, heden ten dage zenuwen van staal noodig zullen blijken.»

Zeer zeker zal zulk een trefferprocent wel niet zijn aan te wijzen.

De zenuwen gaan er in onzen tijd trouwens niet op vooruit!

Directeuren van Kaltwasseranstalten en Pastor KNEIPP zouden u dit overtuigend met cijfers aantoonen!

Het staat echter vast, dat de veel mindere rook een zóó sterk gevoed vuur als met het magazijngevecht zal worden afgegeven, niet alleen »mogelijk» maakt, maar ook meer doeltreffend zal doen zijn.

Omgekeerd zal men er eerder toe gebracht worden een dergelijk vuur af te geven;

Het oog wordt ook minder vermoeid; de doelen, hunne verliezen en de handelingen die hiervan 't gevolg zijn, kunnen nu ook beter worden waargenomen.

De afstanden tusschen de liniën zullen ook hierdoor grooter worden, hetgeen een tijdige munitie-toevoer alweer bemoeilijkt.

Optische signalen (aanvraag om munitie) kunnen echter beter worden waargenomen.

Nog zij opgemerkt dat het rookzwakke kruit den verdediger een beter overzicht van het gevechtveld toestaat. Munitie-aanvullingspatrouilles, voortgaande patronen-pakpaarden, infanterie-patrooncaissons of hare meer vooruitgebrachte beladen bespanningen, kunnen door een nauwlettenden verdediger beter worden waargenomen en hem tot een begerlijk doel dienen.

De munitie-toevoer op het gevechtsveld is door deze nieuwe kruitsoort dus alweder bemoeilijkt.

5. *De meer of minder groote hoeveelheid patronen, waarover de soldaat op het gevechtsveld te beschikken heeft, moet ten slotte genoemd worden, als niet zonder invloed op het vermoedelijk te verschieten patronenaantal. Weten gevechtsleiders en minderen, dat er genoeg patronen voorhanden zijn, dan zullen zij er ook toe komen meer te vuren.*

Eerstgenoemden moeten vooral tegen overdreven veel schieten met zorg waken. Het moreel van den met 250 patronen uitgerusten man zal hooger staan, dan dat van zijn tegenstander, die er slechts 150 bij zich draagt, en die misschien in een vorig gevecht al kennis gemaakt heeft met de bezwaren aan den munitie-»toevoer» op het gevechtsterrein verbonden; die al weet wat het zeggen wil den bodem der patroontasch te zien.

B. *Volgens welke beginselen moet de man van een toereikenden patronenvoorraad voorzien worden?*

Wij dienen eerst deze beginselen vast te stellen, het vóór en tegen nauwlettend te beschouwen, vóórdat we kunnen aangeven hoe wij deze netelige quaestie op de beste wijze meenen geregeld te achten.

1. *Men moet volmaakte »zekerheid» hebben dat ieder man, ook in een scherp gevecht nooit zonder patronen tegenover den vijand staat.*

Hoe kan die »zekerheid» worden verkregen?

a. *Door aanvoer van achteren (caissons, pakpaarden, muilezels, honden, enz., waarmede steeds patronen-patrouilles gepaard gaan)? Slechts gedeeltelijk. Gedeeltelijke zekerheid is geen zekerheid.*

Het kan voorkomen dat de tijd, benoodigd tot een voldoende toevoer, grooter is dan die waarin de tirailleur zijn laatste patroon reeds verschoten heeft. Het is ook volstrekt niet onmogelijk, dat de afgezonden aanvulling hem niet bereikt.

Stel, een compagnie heeft patronenaanvulling noodig. *Zendt* zij eenige manschappen onder een commandant naar de caisson om patronen te *halen*, zoo moeten deze menschen 1°. den weg afleggen tusschen tirailleurlinie en caisson, en 2°. terug + den afstand, dien de compagnie mocht zijn vooruitgegaan. Al wordt hun gang door »niets» vertraagd, dan kunnen zij toch niet tijdig terug zijn. Beter is het dan de aanvulling uitsluitend door de caissoncommandanten en *achterwaarts* geplaatste troepen te doen geschieden.

Gaan wij eens na welke moeilijkheden een zoodanige aanvullingspatrouille te wachten staan.

Het terrein is wellicht bezaaid met doode en gekwetste soldaten. Telkens en telkens *zien* zij makkers vallen. Zij kunnen dikwijls het geheele voorterrein goed overzien, de kunstmatige opwinding der voorste linie ontbreekt,

de fysieke vermoeidheid treedt meer op den voorgrond, de hun omringende ellende is veel aangrijpender.

Nu komen ze aan een terreinstrook, die door artillerie- en infanterie-projectielen doorploegd wordt, de patrouille zelve lijdt zoodanige verliezen, dat de vraag gewettigd is of het belang der zaak het niet vordert, een omweg te maken, ten einde niet allen verwond te geraken.

Maar goed, men komt toch misschien gedeeltelijk op de plaats, die was aangewezen; waar is nu de compagnie, die men van patronen moest voorzien?

Bestaat ze nog wel? »Neen», geeft de wankelmoedigste ten antwoord.

Misschien is ze rechts- of linksaan gegaan en werkelijk niet te vinden.

Het hoofd zal hun wel eens omloopen, en ze geven hun patronen gaarne af aan een andere compagnie, die ze minder noodig had, en waarmede ze verder trekken.

Mislukte tocht, munitie-gebrek.

Laten we nu eens aannemen dat de patronenpatrouille met een goeden voorraad komt, waar ze wezen moet. De patronen moeten *verdeeld* worden. Is het onnatuurlijk, dat de manschappen der linie, als hongerenden in de woestijn, naar het manna grijpen, aldus meerdere trefkans aanbieden en mogelijk eenige verwarring veroorzaken?

Tijdverlies, bloedverlies en gedurende eenigen tijd verzwakking van het eigen vuur.

Een dergelijke patrouille aan te voeren, is een zware taak. Moet men hiervoor dan het beste kader uit den troep halen?

Wij wenschen hier niet uitvoerig uit te werken hoeveel patronen men door eene dergelijke aanvulling wel krijgen kan.

Een aanvulling van 4 houders voor 150 man geeft al 2400 of 3000 patronen.

Als ieder man in elke hand 4 pakken van 60 patronen = 480 patronen dragen kan, zoo zijn voor één zoo'n aanvulling reeds 5 à 7 man en een commandant noodig.

Personen, die proeven in deze richting genomen hebben, raden aan, ten einde teleurstellingen en patronenverlies te voorkomen, de dragers door minstens de helft reserves te doen volgen.

Alleen om deze reden, het onttrekken van een belangrijk aantal geweren aan de vuurlinie, moet een dergelijke wijze van patronentoevoer voor »ons» leger beslist worden afgeraden.

Al zendt men ook de bespanningen der caissons, pakpaarden of muilezels zoover vooruit tot ze getroffen worden, er moeten steeds *menschen* zijn om de patronen verder te dragen en te verdeelen.

Zullen die groote schijven het ver brengen?

Dikwijls zullen ze getroffen worden. En, we eischen »zekerheid» der aanvulling.

b. *Patronentoevoer, door versche troepen in de linie te brengen?*

Het middel is beter, doch kan niet altijd worden toegepast. Men zou er door genoodzaakt kunnen worden de reserves eerder in de 1ste linie te brengen, dan uit een tactisch oogpunt wenschelijk ware, of hen naar andere punten te dirigeren, alleen ter wille van een compagnie, die reeds veel patronen verschoten had.

Wil men de voorste linie »verlengen», dan is dit middel in het geheel niet toe te passen.

Doch er is meer. Het élan, dat de versterking kan, en dikwijls moet brengen, het medesleepen tot vooruitgaan wordt er aanmerkelijk door geschaad, als de patroonloozen met beide handen naar den nieuwen voorraad grijpen, de hier en daar neergesmeten patronen opzoeken en weg willen bergen.

Slechts op de patronen, die de man zelf met zich voert, kan gerekend worden; alle aanvulling tijdens het gevecht is winst.

2. Wil men aanvullen tijdens het gevecht, zoo moeten hiervoor zoo weinig mogelijk geweren aan de vuurlinie onttrokken worden.

Dit argument krijgt voor een klein leger nog te meer klem.

Patronendragers of patronen-ranseldragers (wier ransel bij de 5 KG. zwaarder is dan ons veldransel) zijn niet als combattanten te beschouwen.

Er treden toch al door niet opgekomenen, zieken, achterblijvers, zieken-dragers, enz. enz., zóóveel verliezen in, dat we een zoo aanmerkelijken post niet op die begroting moeten brengen.

Wij stippen weder aan dat het beste middel, ook met dit beginsel voor oogen, is: den soldaat zelf een voldoende patronental mede te geven.

3. De tirailleur kan binnen de 600 M. niet meer van patronen voorzien worden.

Zooals reeds gezegd is, stellen wij ons op dezen beslissenden afstand het vuur van het klein-kaliber magazijn-geweer, afgegeven door den verdediger, die met de juiste vizieren schiet en over een onbepert aantal patronen kan beschikken, zóó moorddadig voor, dat van welke aanvulling ook geen sprake meer kan zijn, maar de aanvallende soldaat hier slechts de patronen uit zijn tasschen, die de vlugste en gemakkelijkste lading toelaten, zal verschieten.

Op welke wijze men hem ook vóór of tijdens het gevecht patronen extra mede doe voeren, men zij indachtig hem deze het eerst te doen verschieten, ten einde zijn patroontasschen zoo lang mogelijk ongerept te laten.

Wil men aan dit beginsel redelijk voldoen, dan moet hij een groot aantal houders extra ontvangen. Daar het niet doenlijk is hem een zoo groot aantal op het gevechtsterrein toe te voeren, zoo rest slechts, dat hij ze vóór den aanvang van den strijd reeds bij zich draagt.

Wij kunnen ons zeer goed gevechten denken, waar door de infanterie reeds op 1500 M. krachtig aan het vuur wordt deelgenomen.

Met den eisch voorop dat de soldaat zoo laat mogelijk zijn patroontasschen moet aanspreken, liefst eerst op 600 M. van den vijand, moet hem vóór het gevecht een *belangrijke* voorraad extra worden toegevoegd en deze steeds worden bijgevuld door reserves, patronenpatrouilles, pakpaarden, enz.

Vergeeten wij echter twee dingen niet.

Of men reikt deze extra-patronen zoo laat mogelijk uit, ten einde den man zoo kort mogelijk met deze aanmerkelijke gewichtsvermeerdering lastig te vallen, en dan kan dat patronen-verdeelen wel eens plaats hebben op een oogenblik dat dit tijdverlies schadelijk is, en voorts op de zenuwen, die vóór den aanvang van een ernstig gevecht bij zeer weinigen zoo van gevechtsleiders als minderen »normaal” zijn, storend werken;

òf men doet het te vroeg (misschien wel uit hoofde van die zelfde zenuwen, véél te vroeg), wellicht alvorens uit bivak of kantonnement op te breken, en dan vergt men van den nu reeds zóó zwaar bevrachten soldaat beslist te veel.

»Dan laten we de ransels maar thuis,” ligt u op de lippen. Juist, maar dat »thuis laten” moet in vredestijd volkomen geregeld worden.

Die ransels mogen niet verloren gaan; als overwinnaar of teruggeslagen, moeten ze ons niet aan een bepaalde richting binden; de soldaat moet steeds »iets” bij zich houden.

De patronenvoorraad moet niet *tijdelijk* opgevoerd worden (en dan nog dikwijls op een minder doelmatige wijze opgeborgen), neen, de soldaat moet *steeds* een zóódanig aantal met zich voeren, dat hij in het algemeen er in eens genoeg heeft en alle aanvulling tijdens het gevecht als winst beschouwd »mag” worden.

Bij het medevoeren van den model gepakten ransel zouden vele fysiek minder gunstig ontwikkelden vóór den aanvang van den slag toch niet met een genoegzaam aantal extra-patronen kunnen bevracht worden, zonder de beweegbaarheid van het geheel bedenkelijk te schaden.

Hierop komen wij nader terug.

Het ontnemen der patronen aan de buiten gevecht gestelden, is van weinig belang voor de aanvulling. 't Kan zelfs schadelijk werken op het élan, als talrijke liefhebbers zich op deze wijze eene houding trachten te geven, om met fatsoen wat minder vooraan te komen.

Welk een smarten en bloedverlies berokkent men er de gewonden veelal door!

C. *Hoe is dit in hoofdzaak in verschillende Rijken geregeld?*

Het ligt niet op onzen weg, een volledig verslag te geven van de voorschriften, die hieromtrent in de verschillende Rijken zijn gegeven. Slechts voor zoover zij voor ons onderwerp van eenig belang te achten zijn, wenschen wij ze te bespreken.

Een goed voorschrift moet rekening houden met de speciale toestanden van een bepaald land.

In de *Deutsche Heereszeitung* N°. 42 van 24 Mei 1890 komt een zeer interessant artikel voor: *Die Munitionsversorgung der Infanterie*. De onbekende schrijver begint met een opstel uit *l'Avenir Militaire* aan te halen, en citeert o. a. het volgende:

»Es ist weniger practisch, sagte letzthin eine ihrer angesehenen Militärzeitungen, die im Gefecht befindlichen Truppen mit Patronen zu versorgen, als sie durch frische Truppen zu ersetzen.»

Daarom draagt de Duitsche infanterist normaal 150 patronen bij zich, verpakt in 30 »Patronenrahmen». Deze houders zijn weer tot 10 pakketten saamgevoegd. In elke voortasch 2, in de achtertasch 6 pakketten.

Voorts worden vóór den aanvang van een ernstig gevecht de patronen van den compagniespatronenwagen verdeeld. Dan heeft elk combattant er 200.

De ledige compagniespatronenwagens keeren terug en worden weder gevuld uit de meest nabijzijnde munitie-colonne; dan rijden ze weer op bij de »Wagen-Munitions-Colonne» van het bataljon, die 1500—1800 M. achter de tirailleurlinie van het regiment haar plaats heeft.

De bataljonswagen voert nog 22.500 patronen mede, die meer bestemd schijnen om onmiddellijk na het gevecht te kunnen worden uitgereikt.

De Duitsche soldaat behoeft dus niet af te hangen van een minstens twijfelachtigen aanvoer.

De vraag mag echter gedaan worden of 200 patronen voldoende zullen zijn.

Hij draagt ze niet in den ransel, doch om het lijf in 3 tasschen en in den broodzak.

De patronen in den ransel hebben weinig waarde.

»Es ist offenkundig dass beim Gefecht die Patronen im Tornister so gut wie verloren sind. Der Soldat hat weder die Zeit, noch die Kaltblütigkeit, um seinen Riemen los zu machen, und die Patronen aus seinem, oder des Nebenmannes Tornister heraus zu nehmen. Es giebt nichts schöneres als die Theorien im Zimmer und auf die Manöver, aber man weiss dass sie mit dem Pfeiffen der feindlichen Geschosse dort zurückbleiben.»

Het geweer en de 150 patronen van den Duitschen soldaat wegen samen 3,8 KG. + 5,03 KG. = 8,83 KG.

Den 25sten Juni 1890 is in Frankrijk eene uitgebreide *Instruction sur le remplacement des munitions en campagne* uitgevaardigd, die in drie deelen de munitie-aanvulling voor de drie wapens behandelt.

Het is zeker veel waard een dergelijk volledig voorschrift te bezitten, doch al is dit nog zoo uitvoerig, toch moet de Fransche soldaat op het slagveld, waar alles aankomt op een ruimen en gemakkelijk te bereiken patronenvoorraad, bij den Duitschen infanterist achterstaan. Hij beschikt

(indien de patronen bij 8 stuks verpakt zijn) over slechts 112 patronen. In 2 patroontassen heeft hij er 64, terwijl er 48 in den ransel geborgen zijn (1).

L'Avenir militaire van 9 Mei 1890 beweert niet ten onrechte dat dit minder gunstig verschil in patronenvoorraad grootendeels veroorzaakt wordt doordat het Fransche geweer zwaarder is dan het Duitsche, terwijl ook de Fransche ransel zwaarder bepakt is.

Het Duitsche geweer.	3,800 KG.
De 150 patronen.	5,030 »
Te zamen.	8,830 KG.
Het Fransche geweer.	4,780 KG.
De 112 patronen.	3,292 »
Te zamen.	8,072 KG.

Verschil 758 G. = 26 patronen.

Als de patronen uit de *bataljonswagens* vóór den slag verdeeld worden, ontvangt ieder man nog 26,5 patronen gemiddeld er bij. (De bataljonswagen bevat 26.496 patronen.)

In de munitie-sectie's zijn per man 66,4 (gemidd.) patronen beschikbaar, terwijl op den bagagewagen er nog gemidd. 2,6 zijn.

Totaal $112 + 26,5 + 66,4 + 2,6 = 207,5$ patronen gemiddeld per man.

De Fransche soldaat gaat dus in *het gevecht* met $112 + 26$ à 27 patronen = 138 à 139 patronen (2); dit geeft al een verschil van 48 à 47 patronen, vergeleken met zijn nabuur, die desnoods ook nog over de 28 patronen uit zijn bataljonswagen kan beschikken.

Het Fransche voorschrift bepaalt o. a.:

De aanvulling van munitie op het slagveld behoort steeds van achteren naar voren plaats te hebben. De meer achterwaarts opgestelde troependeelen stellen zich met de vóór hen geplaatste zoodanig in verbinding, dat zij hun geheele opmerkzaamheid kunnen schenken aan alles wat vóór hen plaats grijpt.

Behalve op het slagveld, moeten de maatregelen tot aanvulling van verschoten munitie niet alleen snelheid maar ook regelmatigheid beoogen.

Op het slagveld echter is snelheid hoofdzaak.

Aan elke munitie-aanvraag moet z. m. voldaan worden.

Gedurende de verzameling, of bij een halte, vóór het gevecht worden de patronen uit den bataljonswagen verdeeld.

Voor al bij den verdediger, of gedurende een halte bij den aanvaller, kan men dooden en gewonden hun munitie ontnemen.

Er is een *vast personeel* (1 onderofficier en 2 man) ingedeeld bij den bataljonspatronenwagen. Per regiment een sergeant-majoor-vuurwerker.

(1) Hierin is, nadat het bovenstaande reeds was geschreven, verandering gebracht door het Min. Besluit van 17 Jan. jl., waarbij een nieuwe bepakking werd vastgesteld. De infanterist draagt dientengevolge 120 patronen, in 2 voortassen en 1 achtertasch verdeeld; in den ransel worden geen patronen meer geborgen (*Deutsche Heereszeitung* N°. 22, 16 Maart 1892 en *Militaire Spectator* 1892, N°. 2, bladz. 88.)

(2) Dit wordt nu 146 à 147.

Zoodra $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{4}$ der patronen uit de tasschen verschoten zijn, moet reeds aangevuld worden.

Onder alle omstandigheden is het wegzenden om patronen van manschappen of wagens van voren naar achteren streng verboden.

Behalve hun reserves worden 36 man van de reserve-compagnie bestemd om 36 zakken met patronen van den wagen naar de tirailleurlinie te brengen.

Ieder drager voert gemiddeld aan: 64 pakketten van 8 patronen (of 88 id. van 6 patronen).

Na de invoering van een *compagniespatronenwagen*, die \pm 16.000 patronen kan medevoeren, zal de Fransche soldaat bij den Duitscher niet meer achterstaan.

Het Oostenrijksche exc. reglement van 1889 (1) geeft o. a. aan (zie *De Mil. Spectator* 1889, bladz. 809):

Wanneer een ernstig gevecht te voorzien is, krijgt elk man bij zijn 100 patronen, nog 20 stuks uit de compagnieskar. De caissons behooren en marcheeren steeds bij de troepen. In een gevecht stellen zij zich bij de reserve op; komt deze ook in voorste linie, dan naderen zij zoo dicht mogelijk.

Over dag is hun opstelling kenbaar aan een roode vlag, 's nachts door een groene lantaarn.

Gedurende een gevecht wordt de aanvulling nog mogelijk geacht tot de middelbare afstanden. Deze heeft plaats door reserves, die in voorste linie komen, en door kleine detachementen onder commando van een onderofficier. De caisson bevat 9450 patronen en 8 vervoerzakken (\pm 40 patronen per geweer).

Ieder man heeft 2 patroontasschen en een patroonransel, dat beneden den veldransel is aangebracht. De patronen der rechter vóórtasch moeten bewaard worden tot het meest beslissende oogenblik. Compagnies-, sectie- en groepscommandanten moeten steeds weten over hoeveel munitie zij nog kunnen beschikken. De patronen zijn ook alle verpakt in houders, elk van 5 patronen.

Bij besluit van 12 Januari 1888 (2) is voor den Italiaanschen infanterist bepaald: Ieder bataljon heeft een 5de voertuig, bestemd tot het vervoer van patronen op het gevechtveld. Het bevat 2 kisten à 1760 patronen en 64 patroonransels à 30 pakjes van 8 patronen = 18.880 patronen. Vóór het gevecht worden de patronen uit de kisten verdeeld; dan heeft elk man er $96 + 4 = 100$.

Zoodra een ernstig gevecht te voorzien is, geeft elke escouade (een compagnie heeft 16 escouaden, elk van 12 man) één man, tot het dragen van

(1) Na het afdrukken van dit opstel kwamen ons nieuwere gegevens in handen, die wij hier volgen laten. De Oostenrijksche soldaat beschikt over de navolgende aantallen patronen: in de eerste gevechtlinie, bij den man 100 à 140; in den comp. patr. wagen 47,2; bij den inf. mun. trein der divisie 68,7; samen: 215,9 à 255,9 stuks. Verder in tweede linie, bij den munitie-trein van het korps 34, bij dien van het leger 34. Eindelijk in derde linie, in het algemeen depot 36. Totaal: 320 à 360 patronen. (*Taschenbuch für die oesterreichische Feldartillerie*).

(2) Het is niet onmogelijk dat er reeds nadere bepalingen gemaakt zijn.

den patroonransel. Deze doet zijn eigen ransel af en plaatst het op den wagen, nadat hij er zijn eetketel en mantel afgegespt en op den patroonransel bevestigd heeft.

Tijdens (bij hooge uitzondering vóór) het gevecht, worden deze patronen aan de manschappen zoo noodig uitgereikt.

Is de patroonransel ledig, dan kan de drager andere gaan halen uit de caisson. Zijn er geen patronen meer noodig, dan helpt hij gewonden dragen enz. Geraakt hij buiten gevecht, dan valt onmiddellijk een ander soldaat in, die zijn eigen ransel achterlaat.

Afdeelingen, niet in gevecht gewikkeld, kunnen zoo noodig hunne ransel-dragers naar elders zenden.

Aan het dragen van den ransel is zoo in vredes- als in oorlogstijd eene kleine toelage verbonden. Na afloop van een gevecht wordt de drager door zijne kameraden, met levensmiddelen en uitrustingsstukken, geholpen.

Bij de Alpentroepen zijn bij iedere parkafdeeling 12 lastdieren ingedeeld, elk beladen met 2000 patronen, en voorts 8 munitie-wagens, elk à 12.800 patronen.

Het is zeer de vraag of die patroonranseldrager den troep in moeilijk terrein zal kunnen volgen. Bovendien moeten die patronen toch verdeeld worden, hetgeen zeer zeker hier niet zoo heel vlug zal gaan.

Van een heen- en teruggaan om den ransel wederom te vullen uit de caisson, behoeft men zich geen illusies te maken.

Het is zelfs een bedenkelijke zaak in een groot leger als het Italiaansche, per bataljon 64 man aan het eigenlijk gevecht te onttrekken; of stelt men zich voor, dat zij nog onder de combattanten kunnen gerekend worden?

De infanterie-munitie-trein van eene Nederlandsche divisie bestaat uit 72 voertuigen en is verdeeld in 3 colonnes, elk à 4 sectiën van 6 caissons.

De verbeterde patrooncaisson bevat. 14.856 patronen.

De 4 compagnieskarren. 8.000 »

De 848 geweerdragenden per bataljon 79.712 »

Per bataljon totaal 102.568 patronen.

Dat is per comp. à 25.642 patr. of per geweer ± 121 » (1)

De patronen in de caisson zijn doelmatig samengevoegd tot pakken van 60 stuks.

Ook in ons land zijn verschillende proeven genomen om eene behoorlijke aanvulling in het gevecht te verzekeren.

Noemen wij in de eerste plaats die, gehouden naar aanleiding van eene aanschrijving van den Inspecteur der infanterie dd. 28 Maart 1890.

De proeven werden geleid door den kapitein EVENWEL van het regiment Grenadiers en Jagers, en hadden plaats in het duinterrein, nabij Waalsdorp.

De aanvulling geschiedde:

(1) Met 2 patrooncaissons per bataljon wordt dit aantal: 139.

a. door patronen in pakken en zakken te vervoeren, zoo door de paarden der caissons, als door manschappen.

b. door patroon- en houderranseldragers.

Elk pak bestond uit 6 pakjes van 10 patronen.

Ieder man kon vervoeren 4 pakken patronen of 5 pakken gevulde houders.

In den patroonransel is plaats voor 5 pakken van 60 patronen = 300 patronen.

De caissonpaarden werden afgespannen en beladen met 3 zakken, elk van 12 pakken à 60 patronen = 2160 patronen.

Per compagnie werden ingedeeld 4 patroon- en houderranseldragers.

Het rapport gewaagt *ongunstig* van de aanvulling door ransels of paarden. In bedekt terrein, en vooral als een paard in draf is, gaan zeer vele patronen verloren.

In geaccidenteerd terrein werkt de zware ransel (14,5 of 13,4 KG.) fnuikend op de fysieke krachten van den soldaat. Reserve-dragers bleken alleen daarom al zeer noodig.

Het viel zeer op, dat gedurende de *verdeeling* der patronen en houders, het vuur der linie aanmerkelijk verflauwde.

Het vervoer *door den soldaat* per zak werd het snelst, het zekerst geacht, en daarom in den regel boven elk ander (*als aanvulling*) te verkiezen.

Als de caisson in moeilijk terrein niet, of slechts met moeite volgen kan, nemen de bezwaren nog belangrijk toe.

Met de voornaamsten nadeeligen factor: *het vijandelijk lood*, heeft men geen rekening kunnen houden. Daarom kunnen dergelijke proeven maar weinig bewijzen. Er zijn middelen te over, om een troep gedurende de *manoeuvres* geregeld een voldoende aantal patronen toe te voeren.

Wij gelooven niet dat er vele gunstige rapporten zullen ingekomen zijn omtrent de patronen-pakpaarden, de laatste proefneming op dit gebied, in de maand September ll. gehouden.

Het is wellicht mogelijk, dat de paarden zoodanig beladen kunnen worden, dat ze niet zoo spoedig »gedrukt» worden; een paard zal echter voor het tegenwoordige vuur, als het eenige honderden meters dichter bij de voorste linie wordt gebracht dan de caisson (hetgeen men als eisch moet stellen), steeds een te groote schijf blijven.

Patronendragers moeten ook altijd dien voorraad weer verder brengen en verdeelen.

Het lag geenszins in onze bedoeling een meer of minder volledig overzicht te geven van de wijze, waarop bij de verschillende groote legers van Europa getracht is den soldaat op het gevechtveld van een voldoende munitievoorraad te voorzien, dan wel de getroffen maatregelen onderling te vergelijken; wij wenschten slechts de verschillende wegen na te gaan, die tot dat doel »kunnen» leiden, en komen, na deze aan de onder B genoemde beginselen getoetst te hebben, tot de uitkomst, dat alle aanvulling

tijdens het gevecht zeer precair is en, ook uit een tactisch oogpunt, niet altijd is aan te bevelen.

De infanterist mag slechts rekenen op de patronen, die hij *in zijn tassen* medevoert, alsmede op die welke hem kort vóór een gevecht worden uitgereikt.

D. *Hoe zouden wij deze gewichtige aangelegenheid voor ons leger geregeld wenschen?*

Laten wij niet trachten de oplossing van dit vraagstuk te zoeken dáár waar zij niet te vinden is.

De patronenvoorraad *bij den man* MOET vergroot worden.

Daar staat tegenover dat hij niet zwaarder belast MAG worden.

Terecht zegt Generaal LEWAL: »Charger les hommes est commode, mais funeste.» Onze infanterist *is* reeds te zwaar belast.

Een ieder, die hem gedurende de laatste manoeuvres heeft zien zwoegen (terwijl hij toen nog slechts »gebukt» ging onder het gewicht der »losse» patronen, minder in aantal dan die welke hij na uitdeeling der caissonpatronen te torschen heeft), een ieder die het aantal achterblijvers op sommige dagen heeft geteld (enkele compagnieën hadden er op één dag meer dan 30, en dat bij hunne geringe sterkte!), zal mij dit moeten toegeven.

De *moreele toestand* houdt gelijken tred met den fysieken toestand. Het moreel van een zóó zwaar bevracht persoon, die voortdurend, in snellen gang, dikwijls over geaccidenteerd terrein, vooruit moet en hindernissen van allerlei aard te overwinnen heeft, zal wellicht niet hoog genoeg staan.

En dit moet toch, wil men den infanterist in een vuur zóó hevig als het hem te wachten staande, doen standhouden, ja, met terzijde zetting van alle zucht tot zelfbehoud, vooruitbrengen!

Velen, en in de eerste plaats de minder krachtig ontwikkelden, zullen den loodzwaren ransel wegwerpen, ten einde mee te »kunnen» komen; en het is de vraag of de officieren hen dit zullen beletten. Het is op dat beslissende oogenblik van meer belang den tirailleur zonder ransel in de linie te houden, dan hem met zijn ransel te laten achterblijven!

Eenmaal de ransel weggeworpen, heeft hij zich echter ook van alle gerief beroofd.

Dan is het beter hem minder zwaar met kleeding en uitrusting te belasten, zoodat hij wel is waar slechts het hoog noodige medevoert, maar hij er ook minder spoedig toe zal komen dit weg te werpen.

Liever eenige ontberingen, dan munitie-nood in den slag.

Er moet overwogen worden 's mans spierkracht minder in beslag te nemen voor het torschen van zijn kleeding en uitrusting, zoodat er meer fysieke krachten (en lust) overschieten tot het medevoeren van meer patronen, tot het langdurig en snel voorwaarts gaan, en tot juist schieten.

De totale belasting moet dus verminderd worden.

Wij geven derhalve in overweging:

1°. Den ranselvoorraad te splitsen in:

- a. het normaal mede te voeren gedeelte, te dragen in den ranselzak;
- b. het overschietende deel der kleeding en uitrusting (ranselpak).

Onder a zou kunnen gebracht worden:

1 ranselzak	0,280 KG.
1 hemd	0,500 »
1 onderbroek	0,541 »
2 paar sokken	0,300 »
Eetketel zonder steel	0,580 »
Spijslepel	0,050 »
Naaizakje	0,100 »
Reserve-ration	1,000 »
1 doos met vet [en 1 vetlap	0,200 »

Totaal gewicht ± 3,551 KG.

Het ration brood blijft geborgen in den broodzak, het verbandpakje in den kapotjas, knipmee in broekzak.

Het gewicht van ransel + eetketel + reserve-ration bedraagt thans 10,636 KG.

De gewichtsvermindering bedraagt dus 7,085 KG.

In den eetketel kan geborgen worden: 2 paar sokken, spijslepel en reserve-ration; in den ranselzak: 1 hemd, 1 onderbroek, doos met vet en vetlap en naaizakje.

Het mouvest wordt 's winters gedragen onder de kapotjas, 's zomers in het ranselpak.

Bij mobilisatie moet de infanterist over een paar »goede» (vet-) schoenen kunnen beschikken; deze houden het wel een dag of 10 uit.

Het ranselpak en de ranselzak moeten op de bovenzijde voorzien worden van het compagnies- en het wapennummer. Het ranselpak kan lichter en kleiner zijn dan de tegenwoordige veldransel; voorloopig zou deze echter behouden kunnen worden.

2°. Van die 7,085 KG. bestemmen wij 2 KG. voor het dragen van patronen. De gewichtsvermindering blijft dus nog 5,085 KG. (Bij het invoeren van het klein-kaliber magazijn-geweer blijft het gewicht van het wapen ook geen 4,90 KG.)

3°. In vreedstijd worden plaatsen aangewezen achter de waterliniën gelegen, waar de ranselpakken gedeponneerd kunnen worden, en vanwaar zij op verzoek van den commandant van eenig troependeel wederom worden toegezonden.

Ad 1. Het normaal mede te voeren gedeelte, te bergen in den ranselzak, wordt voor een dag of tien voldoende geacht.

Ten einde niet in herhalingen te vervallen, verwijzen wij naar hetgeen wij gezegd hebben onder A 3, omtrent het vermoedelijk karakter van den door ons veldleger te voeren oorlog.

Zijn wij in eigen of bevriend land, zoo kunnen onze veldtroepen, zonder

den voorraad in den ranselzak aan te spreken, van vele benooidgheden worden voorzien.

Blijkens het vroeger medegedeelde, achten wij het niet waarschijnlijk dat het veldleger geruimen tijd na het uitbreken van den krijg vóór onze liniën zal blijven. Gedurende die dagen (waarin juist veel van de beweegbaarheid van onze infanterie zal gevorderd worden), moet de veldsoldaat zich met den beperkten voorraad (ranselzak) behelpen. Hij is dan marsch- en gevechtsvaardiger; velen die zich van »alles" zouden berooven door het achterlaten van den hun te zwaren ransel, behouden nu een wel kleineren maar daarom niet te »verwerpen" voorraad.

Wordt het leger naar de grenzen gedirigeerd, tot het handhaven der neutraliteit, zoo kunnen de ranselpakken op overal gemakkelijk te requireeren voertuigen, per trein, of per boot, worden nagezonden; dan wel deel uitmaken van den bagagetrein.

Breekt de oorlog uit, zoo worden zij met de beste gelegenheid opgezonden naar het meest nabijzijnde ranseldepot.

Zijn de troepen achter de Hollandsche Waterlinie (of andere versterkingen) geconcentreerd, dan zijn er geen buitengewone bezwaren aan verbonden, de ranselpakken, die opgevraagd mochten worden, van uit de depots toe te zenden.

Zij kunnen ook van draagmiddelen worden voorzien. Moet onze soldaat den grooten bewegingskrijg medemaken, dan worden de ranselpakken omgehangen en de ranselzakken met al het overtollige weggezonden. Het normaal mede te voeren aantal patronen zal in dat (uitzonderings-) geval verminderd moeten worden.

Ad 2. Laat ons nu eens nagaan hoe groot de patronenvoorraad bij den man zou kunnen zijn, als hij bewapend was met het nieuwe klein-kaliber geweer van bijv. 7,5 mM. (1), met een magazijn dat 5 patronen zou kunnen opnemen.

Het gewicht van patronen en houders mag bedragen:

$$94 \times 43,3 \text{ G.} + 2 \text{ KG.} = 6,0702 \text{ KG.}$$

Hiervan komt voor:

40 houders à 101 G. 0,404 KG.

meerder tasschengewicht 0,404 »

te zamen. 0,808 KG.

Rest voor patronen 5,2622 KG.

Het Zwitsersche geweer, stelsel-*Schmidt*, heeft ook een kaliber van 7,5 mM.; het gewicht der patroon bedraagt 26 G. Het Duitsche geweer M./88 heeft bij een kaliber van 7,9 mM. een patroon, die 27 G. weegt.

200 patronen van 26 G. wegen 5,2 KG;

200 » » 27 G. » 5,4 »

(1) Kiest men een nog kleiner kaliber, zoo komt dit aan de beweegbaarheid, of gevechtsvaardigheid nog meer ten goede.

We mogen dus aannemen dat, wanneer de man de ranselzak draagt, hij gemakkelijk 200 patronen voor het klein kaliber-geweer kan medevoeren.

Hoe dit aantal het voordeeligst geborgen zou kunnen worden, kunnen slechts proeven uitmaken; echter steeds om de heupen.

Voor het tegenwoordige geweer kan men in dit geval gemakkelijk het aantal patronen op 125 brengen.

Wil men den man, evenals den Duitscher, er 150 geven, dan is hij nog ruim 4 KG. minder belast dan nu.

Ad 3. Ons land, zoo rijk aan spoor-, water- en straatwegen, maakt open toezending van de ranselpakken gemakkelijk.

De troepen zullen bovendien wel opgesteld zijn, in de eerste dagen van den oorlog althans, nabij spoorwegknoopen.

Moeten zij van de Holl. Waterlinie op de stelling van Amsterdam terugtrekken, zoo kunnen de ranselpakken per spoor of boot naar Amsterdam worden gezonden, of wel door den man gedragen worden, desnoods met achterlating van den ranselzak.

Behalve op den tasschenvoorraad kan de man nog rekenen:

1°. op de patronen van de caissons en compagnieskarren, die hem *vóór den afmarsch* uit kantonnement of bivak worden uitgereikt en in den broodzak worden geborgen.

Wij achten het niet aanbevelenswaardig dit uitdeelen *kort vóór den aanvang van het gevecht* te doen geschieden. De soldaat is nu beter op alle eventualiteiten gedurende den marsch naar het gevechtsterrein voorbereid, terwijl het den aanvoerders bespaard wordt, zich hiermede op dat oogenblik bezig te houden. De minder zware en minder hinderlijke bepakking staat dit ook toe.

2°. op de patronen van groeps- en sectiecommandanten, tamboers, hoornblazers, en over de compagnieën verdeelde muzikanten, die hem tijdens het gevecht (slechts na bekomen last van den compagniescommandant) worden toegevoegd.

Ledige caissons worden zoo spoedig mogelijk door gevulde vervangen, die niet verder vooruitgaan dan het vijandelijk vuur toestaat.

Alle aanvulling hieruit tijdens het gevecht (vermoedelijk niet noodzakelijk), moet »onwaarschijnlijk» geacht worden. Het in de linie brengen van reserves is dan nog een beter middel.

Toetsen wij ten slotte de voorgestelde regeling aan de beginselen, onder B genoemd:

B 1. Bij eene goede vuurleiding heeft men »zekerheid», dat de infanterist nooit zonder patronen tegenover den vijand zal staan.

B 2. Er wordt geen enkel geweer aan de vuurlinie onttrokken.

B 3. Aanvulling, tijdens het gevecht, zal tot de groote uitzonderingen kunnen behooren.

Men kan wellicht *meer vuur* afgeven dan een tegenstander, die meerdere redenen zal hebben den veldransel geheel gepakt mede te voeren.

Bij deze regeling, die berust op het eigenaardig karakter van den zeer waarschijnlijk door ons leger te voeren krijg, maakt men in ons voordeel van deze strategische toestanden gebruikt.

Al wordt het zelfs in het laatste oogenblik noodig, dat ons veldleger als bondgenoot met een ander leger in een vreemd land ten strijde trekt, dan heeft onze soldaat slechts den ransel in stede van den ranselzak om te hangen, en is dan in geen ongunstiger omstandigheden geplaatst ten opzichte van het munitie-vraagstuk dan zijn tegenstander.

Het zou misschien overweging verdienen, een klein detachement te vormen, bestaande uit manschappen van uiteenlopende grootte en lichaamskracht.

De eene helft wordt uitgerust met den model gepakten ransel en de tegenwoordige gevulde patroontassen; de andere met den ranselzak, waarin de voorwerpen zooals boven is aangegeven, + 125 à 150 patronen. (Bij het klein-kaliber geweer + 200 patronen.)

Dit troepje blijft een dag of 10, 12 te velde; men laat het marschen en gevechtsoefeningen houden, zooals hun in de eerste dagen van een oorlog vermoedelijk te wachten staan.

Nu kan het blijken welke helft de minste achterblijvers heeft; en of de manschappen van het laatstgenoemde detachement zich gedurende die dagen »voldoende» met de medegevoerde uitrusting kunnen behelpen.

Kunnen zij dit, dan is *dit* gedeelte in het voordeel, daar de meeste patronen door *den man zelve* worden medegevoerd.

J. A. FRANKEN,
1ste Luit. der Infanterie.

Doesburg, 7 December 1891.

MILITAIRE COÖPERATIE IN NEDERLAND.

Toen ik onlangs wederom een circulaire in handen kreeg van het Bestuur der afdeling Land- en Zeemacht van de coöperatieve vereeniging »Eigen Hulp» te 's-Gravenhage, kon ik een zucht van ontevredenheid niet onderdrukken.

Ik vroeg mij af: »waardoor komt het toch dat het bestuur van genoemde afdeling aanhoudend met financieele bezwaren te worstelen heeft en telkens de leden tot meer krachtigen steun moet aansporen? Is een ieder wel overtuigd van het groote nut der coöperatie of zijn het onze overbekende lauwheid en onverschilligheid, die de deelname niet grooter doen zijn?»

De beantwoording van deze vragen stelde ik mij ten doel, terwijl het mij hoogst gewenscht voorkwam nog een lans te breken voor militaire coöperatie.

Het geluk bood mij de hand, want in mijn kamer de *Revue Militaire* van 1890 doorbladerende, vond ik daarin een serie opstellen over »coöperatie in vreemde legers;» opstellen, die mij na lezing zoo wetenswaardig voorkwamen, dat ik besloot de hulp in te roepen van de Redactie van *De Militaire Spectator*, om deze geschriften in ruimeren kring bekend te maken, daar ze wellicht door meerdere lezers evenals door mij niet waren opgemerkt.

Ik laat hier volgen een uittreksel uit hetgeen de *Revue* omtrent militaire coöperatie schrijft.

Het denkbeeld van coöperatie is lang niet nieuw. Reeds in 1844 vereenigden zich in het stadje Rochdale op 17 kilometer van Manchester, tijdens een financieele crisis, eenige arbeiders, om hunne waren in het groot op te doen. Dat die vereeniging al dadelijk bloeide mag niet gezegd worden, want ze had met groote bezwaren te worstelen: 1°. gebrek aan bedrijfskapitaal; 2°. tegenwerking van de zijde der winkeliers, die zich benadeeld zagen in hunne belangen; 3°. afkeer van de vereeniging van de zijde der huishoudsters, die steeds gewend waren in hunne oude winkels en *op credit* te koopen, terwijl ze nu contant moesten betalen.

Ja, de vijandige houding tegen de nieuwe vereeniging was zoo groot, dat men zelfs een tijd lang de inkoopen bij nacht moest doen, terwijl de hoeveelheid der ingekochte waar zoo gering was, dat alles op een handkar kon worden vervoerd.

Velen van de oprichters werden daardoor zoo ontmoedigd, dat zij zich terugtrokken. Aan de weinigen, die volhielden, komt de eer toe door hunne groote toewijding de zaak tot een ongekenen bloei te hebben gebracht. In 1885 bedroeg het aantal der leden 11.650 en het gemeenschappelijk kapitaal meer dan f 8.000.000.

Waaraan heeft de vereeniging dezen bloei te danken? 1°. aan toenemende deelname, 2°. aan het leveren van eerste qualiteit waren tegen billijken prijs; 3°. aan het leveren à contant.

Ik heb het bovenstaande vermeld om aan te toonen, dat de afkeer van coöperatie in den beginne groot was, ten slotte werd overwonnen, terwijl de einduitkomst verrassend mag worden genoemd.

Coöperatie vindt in hare zedelijke macht de kracht om het persoonlijk egoïsme te bedwingen, door het eigen welzijn te zoeken in dat van allen.

Bij coöperatie zit het beginsel »sparen” voor.

Opslaan van goederen in het groot is niets anders dan eene besparing. Volgens een berekening van RECLUS is aankoop in het groot 33% in het voordeel boven aankoop in het klein. De prijzen bij detail-verkoop moeten verhoogd worden, omdat de verkooper moet gedekt zijn tegen kleine verkoopen, die onbetaald blijven.

Volgens eene andere berekening bedraagt de besparing zelfs 40%.

Bij coöperatie worden de tusschenpersonen uitgewonnen. De vereeniging koopt en verkoopt zelf, dus zonder tusschenkomst van grossiers, commissionairs en kleinhandelaars. De in andere gevallen aan die personen verschuldigde loonen bespaart ze dus.

De coöperatie koopt in het groot en betaalt contant; dubbele reden om de waren goedkoper te krijgen; ze kent hare cliëntèle en hare behoeften, weet dus wat ze in- en verkoopen moet; door levering à contant dekt ze zich tegen verlies.

Moet eene coöperatieve vereeniging alleen verkoopen aan hare leden of niet?

Verkoopt ze alleen aan hare leden, dat is: heeft ze eene beperkte clientèle, dan zal de vereeniging zich spoedig overvleugeld zien door eene andere, die aan ieder verkoopt. Want hoe grooter clientèle, hoe grooter de omzet en hoe grooter winst. En die winst komt bovendien alleen den leden ten goede. Verkoop dus zooveel mogelijk en aan een elk.

Eene coöperatieve vereeniging zou geen reden van bestaan hebben, als ze niet aan hare koopers een onbegrensd vertrouwen inboezemde. Een der eerste voorwaarden van dit vertrouwen is verkoop van goederen van eerste qualiteit.

Tegen welken prijs? Hierbij bestaan twee systemen. 1°. De prijs van den verkoop is die van den inkoop vermeerderd met een evenredig deel van de noodzakelijk te maken onkosten. Dit systeem toepassende, wint de vereeniging niets en maakt alle concurrentie van winkeliers onmogelijk, want er zal niemand gevonden kunnen worden, die even goede waren voor zulk een prijs leveren kan.

Terwijl dus de vereeniging aan hare afnemers op elke hoeveelheid van verkochte waar feitelijk iets cadeau doet, maakt ze zich, zonder zelf eenig voordeel te hebben, in de handelswereld bijzonder gehaat.

2°. de prijs van den verkoop wordt geregeld naar den prijs, waarvoor andere winkeliers hunne waren leveren. Dan maakt de vereeniging de concurrentie niet onmogelijk, terwijl ze zelve een flinke winst behaalt, die haren leden ten goede komt.

Het bedrijfskapitaal kan worden uitgebreid en dan kunnen de zaken vergroot worden.

Aan de leden kan nu in evenredigheid van hunne gedane inkoop, gedurende een zeker tijdsverloop, dividend worden uitgekeerd en het is aldus dat de maatschappij het meest werkzame werktuig wordt, dat tot heden is uitgedacht, om door middel van »sparen" rijkdom te scheppen.

Wil men langs den gewonen weg sparen, dan moet men zich eerst iets ontzeggen en daarna daarin volharden.

Beide is moeilijk. In het bovenbedoelde geval is het sparen al zeer gemakkelijk; volharding is onnoodig en men behoeft zich niets te ontzeggen.

Tot zoover eenige beschouwingen over de coöperatieve vereenigingen van verbruikers. Thans iets over de coöperatie van voortbrengers. Stelt de coöperatie van verbruikers zich ten doel den koopman, de in den handel noodige en dure tusschenschakels te elimineeren, de coöperatie van voortbrengers tracht den baas, den patroon weg te cijferen.

Een kapitalist, die een industrieele zaak drijft, levert het kapitaal en zijne werklieden verrichten het werk. De behaalde winst komt ten voordeele van den industrieel. Vereenigen die werklieden zich nu en hebben zij gezamenlijk kapitaal om een zaak te drijven, dan behalen zij ook de winsten. Hoe verleidelijk schoon die theorie ook schijnt, hare toepassing in de practijk is uiterst moeilijk.

Tot het drijven, het beheeren van eene groote industrieele zaak behoort meer dan geld; er zijn voor noodig een helder, veelomvattend verstand; groote, uitgebreide technische en bijzondere kundigheden, factoren die de werklieden van onzen tegenwoordigen tijd zeer zeker nog niet bezitten.

Doch wat nog meer zegt: »Hoe moet de verdeeling der winsten geschieden over die drie factoren, die noodzakelijk zijn tot voortbrengen: geld, kennis en arbeid?

En juist dat is een probleem dat tot heden nog niet is opgelost.

Coöperatieve credietinstellingen.

Voorop staat het beginsel, dat geen enkel fortuin groot genoeg is, om crediet geheel te kunnen ontberen.

Doch juist zij, die het crediet het meest noodig hebben, verkrijgen het 't moeilijkst en dan nog tegen groote opofferingen.

Toch zou de ideaal-toestand moeten zijn, dat elk bekend *eerlijk* persoon,

die *in staat* is zijne aangegane verbintenissen na te komen, ook crediet moest kunnen verkrijgen.

In het buitenland bestaan dergelijke instellingen reeds en wat meer zegt: ze zijn in bloeienden toestand.

Toepassing van het beginsel van coöperatie in het leger.

Alvorens we nagaan hoe het beginsel van coöperatie in het leger kan worden toegepast, dienen we te onderzoeken, of het leger, dat is in engeren zin het korps officieren, in zich de voorwaarden vereenigt, die onmisbaar zijn voor den bloei van eene coöperatieve vereeniging.

Stellen we ons in de eerste plaats op een economisch standpunt, dan blijkt het, dat we nergens een publiek vinden, waarvan de bestanddeelen zoo homogeen zijn als in de militaire wereld. Hunne behoeften zijn bijkans gelijk; hunne uniformkleeding is zoowel wat snit als stof betreft, weinig of niet aan mode onderhevig; het leven der officieren op materieel gebied loopt weinig uiteen; zij gebruiken voor hun tafel vrij wel dezelfde waren; het aantal deelnemers aan de coöperatie kan vrij nauwkeurig van te voren worden bepaald; al deze redenen wijzen op de levensvatbaarheid van militaire coöperatie. Zij, die om de een of andere reden niet tot de associatie wenschen toe te treden, zullen er toch zeker mede gebaat zijn, als zij hunne inkoop doen in een huis van vertrouwen, waar hunne zaken »en famille» worden behandeld.

De aankoop der koopmansgoederen kan in het groot geschieden, ter plaatse waar de productie plaats vindt en op de meest gunstige voorwaarden, indien ten minste de officieren, die betrekkingen hebben in den handel of in de industrie, daarvan gebruik maken ten gunste van de coöperatieve vereeniging.

De oprichting van eene coöperatieve vereeniging onder officieren is alleszins gewettigd door de wijze, waarop zij maar al te dikwijls door sommige leveranciers worden behandeld; zij krijgen of minder goede qualiteit of betalen voor de werkelijk goede qualiteiten te veel.

Het is de plicht der officieren zich te vereenigen en die apathie en onverschilligheid af te schudden, welke hen hunne ware belangen doen uit het oog verliezen.

Bovendien kan eene coöperatieve vereeniging van officieren, door eene betaling bij maandelijksche afdoeningen toe te staan, beter dan elke andere den druk vermijden, die door eene betaling à contant misschien hare leden zou kunnen bezwaren.

Eene dergelijke betaling staat geenszins gelijk met die gevaarlijke soort van crediet, welke sommige leveranciers aan hunne koopers toestaan; eene wijze van betaling, die den meesten zeer lastig wordt.

Maar een algemeene deelname is noodig. Men mag zich niet laten af-

schrikken door eene — in den aanvang — ondervonden teleurstelling. Theoretisch en practisch zal de coöperatie zegevieren, omdat ze berust op een gezonden, zuiveren grondslag, op onomstootelijke waarheden.

En zij, die hunne persoonlijke belangen niet willen inzien, zullen toch door het steunen der zaak tot het welslagen medewerken en daardoor hunne kameraden aan zich verplichten, zoo ten minste in het officierskorps het woord »kameraadschap” geen ijdele klank is.

Evenals allen overtuigd zijn van het groote nut van weduwen- en weezenfondsen, zoo moest ook een ieder begrijpen, dat de coöperatie is een werkelijk algemeen belang.

Heeft eene coöperatieve credietinstelling voor officieren recht van bestaan?

Zonder eenigen twijfel, antwoorden Italiaansche schrijvers daarop. De twee hoofdvorwaarden: eerlijkheid en het kunnen nakomen der verplichtingen, zijn bij een officierskorps aanwezig.

Onder de meest drukkende lasten behooren zeker financieele moeilijkheden. Deze drukken ter neer, ondermijnen de werkkraft van een ieder en toch, hoe menig persoon ziet zich dikwijls door omstandigheden buiten zijn wil in die moeilijkheden gebracht.

Bijtijds geholpen en op discrete, gemakkelijke wijze, kunnen die moeilijkheden worden te boven gekomen; aan zichzelf overgelaten zal de betrokken persoon steeds achteruitgaan en dikwijls met volkomen ondergang eindigen.

We hebben het gezien: alle voorwaarden voor de levensvatbaarheid van eene militaire coöperatieve vereeniging, welke de theorie stelt, zijn aanwezig.

Eene coöperatieve vereeniging moet echter niet alleen de belangen der officieren behartigen voor het heden en de toekomst, neen, ze moet verder gaan en zelfs in het verleden teruggaan.

Het voorbeeld dient gevolgd van die groote militaire coöperatieve vereeniging — later nog te bespreken — die de schulden der officieren aan hunne leveranciers overnam en de betaalde sommen deed terugbetalen in maandelijksche afdoeningen, geëvenredigd aan de inkomsten van elk lid. Zoo keerde de orde terug in de kas van dien officier, die zonder deze hulp zijn toestand steeds zou hebben zien verergeren.

Zulk eene vereeniging zou dan tevens kunnen dienen tot opname van bespaarde gelden, tot regeling van zaken, tot behartiging van alle financieele belangen harer leden.

Het is zeer te betreuren, dat eene klasse van personen, als die waaruit het officierskorps bestaat, geen instellingen kent, waartoe een officier zich wenden kan, wanneer hij — dikwijls door omstandigheden onafhankelijk van zijnen wil — in moeilijkheden is geraakt.

Het initiatief tot het oprichten van eene dergelijke instelling dient genomen te worden door hooggeplaatste militaire autoriteiten, zooals onder anderen in Italië geschied is.

De bloei, waarin de »Deutsche Offizier-Verein», »Army and Navy cooperative Society» en »Unione militare» zich mogen verheugen, is een bewijs te meer, dat de coöperatie in de militaire wereld zeer zeker groote levensvatbaarheid heeft.

De coöperatie in het Engelsche leger.

Zoowel in het Engelsche als in het Duitsche leger heeft de coöperatie een bijzonder grooten bloei bereikt.

De eerste coöperatieve vereeniging in het Engelsche leger was de »Army and Navy cooperative Society» en werd opgericht in 1871 door een commissie van zeven officieren. Zij begon met 131 aandeelen, elk van één pond sterling.

De vereeniging bestaat:

1°. Uit leden-aandeelhouders. Deze zijn officieren van land- en zeemacht, die aandeelen bezitten.

2°. Uit leden voor het leven. Deze zijn personen, die door storting van een zekere som in eens het recht hebben verkregen om gedurende hun leven te profiteeren van dezelfde voordeelen als de aandeelhouders. Zij deelen echter niet in de winst en mogen in het bestuur geen zitting hebben.

3°. Uit personen, die eene jaarlijksche bijdrage betalen (al of niet officieren) en daardoor het recht hebben verkregen hunne inkoop te doen in de magazijnen der vereeniging.

Alle leden bezitten een kaart, die persoonlijk is.

In 1889 bestond de vereeniging uit: 16.153 aandeelhouders; 4466 leden van de 2de klasse en 30.797, behoorende tot de 3de categorie.

De winsten worden uitsluitend verdeeld onder de aandeelhouders en wel in evenredigheid van het aantal aandeelen, dat zij bezitten.

De zaken der vereeniging worden behandeld door het bestuur, door een raad van administratie en door de algemeene vergadering.

De raad van administratie bestaat uit 8 officieren. Elk jaar treden twee leden af, maar zijn herkiesbaar.

Elk jaar in de maand Maart wordt eene algemeene vergadering gehouden te Londen. Buitengewone vergaderingen kunnen worden uitgeschreven door den raad van administratie of minstens $\frac{1}{20}$ van het aantal aandeelhouders.

Twee, door de algemeene vergadering gekozen personen hebben het toezicht over de administratie. Hun salaris wordt ook door de algemeene vergadering bepaald en na expiratie van hun mandaat zijn ze herkiesbaar. Niemand, behoorende tot het bestuur of afhankelijk van de Maatschappij, kan tot deze betrekking benoemd worden; komt de betrekking vacant, dan wijst het bestuur voorloopig een nieuwen titularis aan tot de eerstvolgende algemeene vergadering.

Elk jaar wordt een zekere som vastgesteld om bij het reserve-kapitaal gevoegd te worden, ten einde aan alle eventualiteiten het hoofd te kunnen bieden en tot onderhoud en verbetering van de goederen der vereeniging.

Ten bate van de geëmployeerden van de vereeniging is een pensioenfonds gesticht, dat bestaat uit de volgende bijdragen:

- 1°. Inhouding van een deel der loonen naar evenredigheid der leeftijden. Zoo wordt van bedienden beneden de dertig jaar ingehouden anderhalve penny op de tien shillings of onderdeel daarvan.
- 2°. Bijdragen uit het reservefonds.
- 3°. Vrijwillige bijdragen.

Het pensioen is vastgesteld volgens het loon, het aantal dienstjaren en den leeftijd.

Uitgezonderd wegens in den dienst verkregen gebreken, kan geen der geëmployeerden gepensionneerd worden vóór hij 50 jaar oud is en twintig dienstjaren heeft. Een ontslagen of weggezonden bediende verliest alle aanspraak op pensioen.

Aan de weduwen en weezen wordt eveneens pensioen verzekerd.

Magazijnen.

De magazijnen der vereeniging zijn gevestigd in een groot gebouw, eigendom der vereeniging, en gelegen in Victoriastreet, een der schoonste en drukste wijken van Londen.

Het zijn de grootste magazijnen van Engeland en behalve Louvre en Bon Marché te Parijs ook van de geheele wereld.

Van 12 uur tot 5 uur stroomen de klanten van alle kanten toe. Een officier van het Italiaansche leger, die deze inrichting te Londen zou bestudeeren, was, na vijf dagen op de verschillende bureaux en magazijnen te zijn geweest, in de lokalen nog even vreemd als den eersten dag.

De verkoop bedraagt dagelijks meer dan f 100.000; aan frankeerkosten wordt jaarlijks ruim f 75.000 uitgegeven en het aantal brieven, dagelijks ontvangen, bedraagt meer dan 3000.

In 12 departementen zijn de magazijnen verdeeld:

- 1°. Verkoop van kruideniers- en vleeschwaren, vruchten, vreemde voortbrengselen enz.
- 2°. Tabak, sigaren en aanverwante artikelen.
- 3°. Spiritualiën en wijnen.
- 4°. Huishoudelijke artikelen; lampen; keukengereedschappen enz.
- 5°. Muziek; boekhandel; instrumenten en kantoorartikelen.
- 6°. Pharmaceutische artikelen en parfumeriën.
- 7°. Luxe-artikelen; goud- en zilverwerk; horloges en byouteriën.
- 8°. Geweren, revolvers en munitie enz.
- 9°. Mantels; dameskleeren enz.
- 10°. Burger- en militaire kleedingstukken; hoeden, regenjassen enz.
- 11°. Porselein en glaswerk.
- 12°. Jachtartikelen; schilderijen; photographiën; bicycles en tricycles enz.

Alle waren worden den leden gratis thuisbezorgd. De magazijnen zijn geopend van 's morgens 9 uur tot 's namiddags 6 uur. Zij worden Zaterdags om 2 uur gesloten en Zondags niet geopend.

De vereeniging beschikt over 2500 employés en 2000 werklieden.

In administratieve betrekkingen vindt men vele gepensionneerde officieren, die er ook het hunne toe bijdragen, dat overal orde en stilte heerscht.

In 1882 is de vereeniging nog uitgebreid door oprichting van eene hulp-vereeniging: »Army en Naval Auxiliary», welke op denzelfden grondslag is gevestigd, doch artikelen verkoopt, welke in het groote magazijn niet te krijgen waren.

Naast deze twee vereenigingen, die in bloei wedijveren, is later nog eene derde opgericht, onder den titel: »Junior Army and Navy Stores.»

Deze vereeniging neemt ook burgerleden aan en mag zich evenals de bovengenoemde in een grooten bloei verheugen.

Aandeelen van een pond sterling zijn nu meer dan acht pond waard.

Kunnen deze vereenigingen nu in alle opzichten tot model dienen? Neen.

Ze hebben drie gebreken, welke aan het zuiver theoretische beginsel, »coöperatie», vreemd moeten zijn.

We hebben gezien, dat het aantal uit te brengen stemmen in de algemeene vergadering afhankelijk is van het aantal aandeelen.

In een naamlooze vennootschap mag zoo iets goed zijn, omdat daar de invloed van een ieder toenemen moet, evenredig met zijne belangen in de zaak; bij eene coöperatieve vereeniging is echter het algemeen belang hoofdzak en ten opzichte van alle zaken, welke de associatie betreffen, moet de gelijkheid ten strengste worden gehandhaafd.

Een andere fout is het werken met een beperkt kapitaal, dat alweer bij eene naamlooze maatschappij goed kan zijn, doch hier aan de ontwikkeling der vereeniging schaadt.

En ten derde moet de verdeling der winsten, uitsluitend en alleen onder de aandeelhouders, afgekeurd worden, omdat het wenschelijk is ook de verbruikers, dus zij die den bloei der vereeniging bevorderen, in de winst te doen deelen.

Eene vereeniging, die dat niet doet, is eigenlijk maar eene halve coöperatieve.

De coöperatie in het Duitse leger.

Hoewel op meer bescheiden wijze werkzaam, mag toch ook de, in April 1884 gestichte »Deutsche Offizier-Verein» zich in grooten bloei verheugen.

Zij heeft tot doel haren leden in de eerste plaats te leveren alles wat betrekking heeft op hunne kleeding en uitrusting.

De vereeniging telt gewone leden met recht van stem en zij, die jaarlijks een zekere som storten, doch geen recht van stemmen hebben.

De verkoop — en dit, zagen we, is theoretisch af te keuren — geschiedt alleen aan de leden.

De verkoop is à contant, doch het bestuur kan ook aan de officieren voor een zeker bedrag crediet verleen.

Ook geeft de vereeniging credieten in geld aan officieren of aan een korps officieren, onder verantwoordelijkheid van den chef.

Deze voorschotten worden gegeven tegen eene rente van 4°/_o voor den tijd van vier jaren; de terugbetaling geschiedt door maandelijksche inhoudingen van den kwartiermeester.

Verder zorgt de Offizier-Verein voor de belangen zijner leden op alle mogelijke wijzen; zoo bedingt ze plaatsen tot verminderden prijs in de Berlijnsche theaters en sluit ze contracten met hotels in Duitschland en daarbuiten om den officieren goed logis en eene goede tafel te verstrekken tegen billijken prijs.

Hierbij blijkt opnieuw de kracht, die van coöperatie uitgaat, want een Duitsch officier betaalt in een hotel in Oostenrijk veel minder dan zijn collega van het Oostenrijksche leger.

Ook waakt de Offizier-Verein voor de belangen der gepensioneerde officieren; verschaft hen zeer aannemelijke en winstgevende betrekkingen en verliest ook de weduwen niet uit het oog.

Dat de vereeniging, die wat bestuur aangaat in hoofdzaak is ingericht als haar Engelsche zuster, zoo snel in bloei is toegenomen, dankt ze vooral aan de volgende drie omstandigheden:

1°. Levering van goede waar tegen uiterst billijken prijs.

2°. Onderdrukken van het stelsel van crediet, dat zoozeer was toegenomen, dat de schulden bij enkele groote leveranciers duizende guldens bedroegen.

3°. Liquidatie der schulden voor kleeding van de officieren.

Door dezen eersten maatregel zijn de leveranciers onmiddellijk gedwongen geworden, hunne prijzen te verminderen en bij contante betaling eene aanzienlijke korting toe te staan.

Hierdoor zijn zelfs de niet-leden der vereeniging ten zeerste gebaat geworden.

In de maand November 1888 telde de vereeniging 28.436 leden, waaronder 5117 officieren, die den dienst reeds hadden verlaten.

De vereeniging vordert contante betaling, doch levert ook kleeding- en uitrustingsstukken op maandelijksche afbetaling.

In het aflossen van oude schulden der officieren aan hunne leveranciers is de vereeniging lang niet karig geweest. Zoo had ze in November 1888 reeds betaald voor een som van f156.780 mark, terwijl nog f400.000 mark voor hetzelfde doel beschikbaar werd gesteld.

In Februari 1890 bevatte een der Duitse dagbladen het volgende bericht:

De vereeniging »Deutscher Offizier-Verein» is in vollen bloei; in den laatsten tijd is de omzet zoo toegenomen, dat het bedrijfskapitaal van twee op drie millioen mark is gebracht; de inschrijving daarvoor opengesteld, was in 14 dagen zeven maal volteekend.

Coöperatie in Italië.

Nadat eenige Italiaansche officieren het wezen der coöperatie in andere rijken hadden bestudeerd, is men overgegaan tot het oprichten van eene naamlooze coöperatieve vereeniging, die wel de deugden harer zuster-vereenigingen heeft overgenomen, doch de gebreken in veel geringer mate.

De aldus ontstane vereeniging is eene verbruiksvereeniging en tevens credietinstelling met een gemeenschappelijk onbeperkt kapitaal.

Aan de vereeniging kunnen deelnemen:

1°. Alle officieren van Land- en Zeemacht, zoowel actief dienenden als gepensionneerden, hunne weduwen, dochters of zusters en hunne zonen tot den meerderjarigen leeftijd.

2°. De leerlingen van de militaire en maritieme scholen.

3°. De verschillende militaire clubs.

4°. De departementen van oorlog en marine en wat daarmede in nauw verband staat.

De vereeniging, die den titel heeft aangenomen van »Unione militare», is feitelijk in tweeën gesplitst, een verbruiksafdeeling en een credietafdeeling, elk met een eigen kas. Het gemeenschappelijk kapitaal bestaat uit aandeelelen op naam, die in halve aandeelelen van 25 francs verdeeld zijn.

Deze aandeelelen kunnen door maandelijksche afbetalingen worden volgestort.

De vereeniging stelt zich ten doel:

1°. Het oprichten van magazijnen om daarin te verkoopen alles wat betrekking heeft op kleeding, uitrusting en huiselijk gebruik.

Slechts eerste qualiteit goederen en waren worden geleverd en tot den laagst mogelijken prijs.

2°. Het stichten van werkplaatsen ter vervaardiging van verschillende, in de magazijnen, te verkoopen voorwerpen.

Het beheer der vereeniging wordt gevoerd in hoofdzak op dezelfde wijze als in Engeland en Duitschland; de beide deelen der vereeniging worden door eenzelfde bestuur geadministreerd.

In het eerste kwartaal wordt eene gewone jaarlijksche algemeene vergadering gehouden, terwijl eene buitengewone algemeene vergadering op verzoek kan worden bijeengeroepen.

Elk lid heeft slechts recht op één stem, ongeacht het aantal aandeelelen, dat hij bezit; hij kan zich niet laten vertegenwoordigen.

Als bijzonderheid valt nog op te merken, dat de raad van administratie zich belast met het in orde maken der benooidigde stukken van officieren in actieven dienst, die wenschen te huwen; een advocaat is als rechtsgeleerd adviseur aan de vereeniging toegevoegd.

Er wordt à contant verkocht, doch de vereeniging geeft aan officieren crediet, als daartoe het verzoek gedaan wordt en wel aan officieren-aandeelelhouders:

- 300 francs voor elk niet bereden officier;
 400 francs voor elk bereden officier;
 aan officieren niet-aandeelhouders:
 200 francs voor een onbereden, en
 300 francs voor een bereden officier.

Dit crediet wordt terugbetaald bij maandelijksche inhoudingen, vermeerderd met eene kleine rente.

Resumeerende zien we, dat deze vereeniging werkt met onbeperkt kapitaal, wat de Engelsche coöperatieve vereenigingen niet doen; dat elk lid een stem uitbrengt, ongeacht het aantal aandeelen in zijn bezit, terwijl de Engelsche vereenigingen stemmen volgens een zeker aantal aandeelen; dat wat het koopen in de magazijnen aangaat, de Unione Militare de voorkeur heeft gegeven aan het Engelsche systeem, dat het beginsel huldigt den verkoop uit te breiden, zoodat ook andere personen dan officieren hunne inkoop kunnen doen in de magazijnen der coöperatieve vereeniging; dat niet alleen de aandeelhouders maar alle koopers deelen in de gemaakte winsten.

Werkkring van de credietafdeeling.

De credietafdeeling is een bankinstelling met hoofdzetel te Rome en succursalen of vertegenwoordigers door het geheele koninkrijk. De werkring dezer bank strekt zich uit:

- 1°. Aan officieren-leden alleen het geven van voorschotten.
- 2°. Jegens het publiek:
 - a. het verstrekken van gelden tegen onderpand;
 - b. spaarkas en deposito-kas;
 - c. bewaren en beheeren van effecten.

Elke speculatie is verboden.

Een lid, dat geld wenscht op te nemen, moet minstens een vol gestort aandeel bezitten.

Elk voorschot bedraagt ten hoogste het dubbele bedrag van het aantal aandeelen, dat hij, die het voorschot ontvangt, bezit. Het totale bedrag van alle gegeven voorschotten mag niet meer bedragen, dan $\frac{4}{5}$ van het gemeenschappelijk kapitaal.

Eenige leden kunnen geen voorschotten verkrijgen, o. a. minderjarigen en de leerlingen der militaire en maritieme scholen.

De raad van administratie kan zonder opgave van redenen de aanvraag om een voorschot weigeren.

De behaalde winsten worden als volgt verdeeld:

- a. 20 percent in het reservefonds.
- b. 12 percent aan den raad van administratie tot vorming van een pensioenkas voor de geëmployeerden.
- c. 3 percent is bestemd als tegemoetkoming voor financieele studiën en tot het propaganda maken voor de coöperatie.

d. 65 percent blijft beschikbaar om in de eerste plaats de uitbetaling der rente te verzekeren.

Het reservefonds is onbeperkt.

Het maken van propaganda voor de beginselen van coöperatie is, zooals we gezien hebben, ook niet vergeten. De vereeniging doet dit door het uitgeven van een tweemaal in de maand verschijnend blad, de *Unione Militare*. Gratis wordt dit blad toegezonden aan alle militaire vereenigingen en clubs; de abonnementsprijs bedraagt slechts anderhalve franc 's jaars.

Deze officieele courant heeft ten doel de belanghebbenden steeds op de hoogte te houden van den toestand der vereeniging en mededeelingen te doen omtrent den toenemenden bloei. Tevens bevat het blad studiën op financieel en economisch gebied.

De *Unione Militare* heeft hare magazijnen in een groot gebouw, vlak bij het Corso. Toen den 10den Mei 1890 de magazijnen werden geopend, bedroeg het gemeenschappelijk kapitaal ruim 350.000 francs.

Zes en een halve maand na de oprichting bedroeg het gemeenschappelijk kapitaal 994.932 francs, terwijl het aantal aandeelhouders was toegenomen met meer dan 500.

Deze feiten wijzen er op, dat de Italiaansche officieren hunne belangen ten volle begrijpen.

In een rapport, uitgebracht door den Kapitein MOLINARI, thans directeur van de vereeniging, wordt becijferd, dat de officieren door hunne inkoop te doen bij de vereeniging alleen op hunne uniformen en daarbij behorende artikelen 20 percent in het voordeel zijn.

We hebben het reeds gezien, dat de Italiaansche vereeniging het goede van haar zustervereenigingen in Engeland en Duitschland heeft overgenomen, zonder in hare gebreken te vervallen.

De toekomstige uitkomsten in Italië zullen vermoedelijk den toets der vergelijking met de Engelsche gerust kunnen weerstaan, terwijl de economische voordeelen door de coöperatie behaald, grooter zullen zijn dan in Duitschland.

Coöperatie in Nederland.

Nu we hebben gezien welke verrassende uitkomsten in het buitenland met de coöperatie zijn verkregen en hoe daar bijna allen overtuigd zijn van het groote nut der coöperatieve vereenigingen, zoowel in het belang van het algemeen als tot hun eigen welzijn, vragen we ons af of ook in Nederland de uitkomsten zoo gunstig zijn geweest.

Helaas moeten we hierop ontkennend antwoorden.

De Nederlandsche coöperatieve vereeniging »Eigen Hulp» moet nog veler steun ontberen en kan daardoor de vleugels minder vrij uitslaan dan zij wel zou wenschen.

Twee oorzaken, hoofdoorzaken, kunnen hiervan de redenen zijn:

1°. Weinige belangstelling van de zijde van het publiek.

2°. Fouten in de vereeniging, waardoor ze het ware beginsel van coöperatie slechts ten deele huldigt.

Wat het laatste betreft, we gelooven niet dat dit hier de reden kan zijn, al zouden we den werkkring van Eigen Hulp gaarne belangrijk zien uitgebreid.

Een ieder, die de vereeniging Onderlinge Hulp te Batavia kent, opgericht door de officieren van het Indisch leger, weet, dat die inrichting daar zeer bloeit en, hoewel de toestanden aldaar wellicht gunstiger mogen genoemd worden dan hier, het goede in het beginsel »coöperatie» bestaat hier als overal elders en de groote kracht, die er van uitgaat, zal zich overal baanbreken.

Doch een eerste eisch is, dat men algemeen de zaak steune en dat kan alleen als men werkelijk het nut er van inziet, zoowel voor zichzelf als in 't belang van het algemeen.

Elke maatschappij heeft in den aanvang met tal van bezwaren te worstelen en zal zeker tal van teleurstellingen ondervinden.

Maar daarom mag men zich niet door de ondervonden moeilijkheden laten afschrikken. Steeds moet het groote nut voor oogen worden gehouden en moet men overtuigd zijn dat algemeene deelname en volharding de zaak moeten doen slagen.

We gelooven echter ook, dat, ware »Eigen Hulp» opgericht meer in den trant van hare zustersvereniging te Batavia, de verkregen uitkomsten ook gunstiger zouden zijn geweest.

Niet alleen kleedingstukken en aanverwante artikelen moeten door de vereeniging worden verkocht, zij moet ook zorgen dat ze de belangen behartigt van de officiersfamilies; en dat doet ze wanneer zij het Italiaansche en Indische systeem volgt, zij het dan ook op meer bescheiden schaal.

Volgens de statuten verkoopt de vereeniging ook aan niet-leden, dat is dus het Engelsche en ook het Indische systeem. De levering geschiedt à contant en ook bij maandelijksche afbetalingen.

De bepaling echter, dat het op de vergaderingen uit te brengen aantal stemmen afhankelijk is van het aantal aandeelen, dat een ieder bezit, lijkt ons minder gelukkig dan die in het Italiaansche systeem.

Uit den aard der zaak kan bij een klein korps officieren, als dat van het Nederlandsche leger en de Nederlandsche Zeemacht, de omzet niet in vergelijking komen met dien van de militaire coöperatieve vereenigingen in het buitenland, maar juist daarom is het ook een eerste eisch, dat ieder officier lid zij en dat de vereeniging alles verkoope wat voor den officier en diens familie van belang is.

Hoe grooter de omzet, hoe grooter de winst en het is toch die winst, die aan alle leden ook ten goede komt.

Dat de voorgaande bladzijden er toe mogen bijdragen om te bewerken, dat een ieder zijn eigen belang en dat van het algemeen beter begrijpe!

G. C.

DE VELDUITRUSTING ONZER INFANTERIE.

«Die Zukunft gehört dem leicht gerüsteten Schützen.»
VON PLOENNIES.

In de laatste jaren is het gewicht, door den infanterist te velde mede te voeren, voortdurend toegenomen. De zucht om hem zooveel mogelijk van al datgene te voorzien, wat te velde onmisbaar moet heeten, is de oorzaak, dat de belasting van den man een aanzienlijk cijfer bereikt heeft.

In plaats van te onderzoeken, in hoeverre dit bedrag voor vermindering vatbaar zoude kunnen zijn, is men er in bijna alle landen op uit geweest, om middelen te zoeken, waardoor dit belangrijke gewicht gemakkelijker kan worden gedragen.

Men is er in geslaagd eindelijk na tal van proeven een ingenieus uitgedacht samenstel van riemen en haken te vervaardigen, dat dienen moet om het gewicht der bepakking zooveel mogelijk over het geheele lichaam te verdeelen.

Het is bekend, hoe het Pruisische legerbestuur, van de belangrijkheid dezer vraag doordrongen, indertijd eene internationale prijsvraag uitschreef, die de geheele Europeesche industrie deed wedijveren en de grondslag was van de wijze van uitrusting en bepakking, die nu nog in Duitschland bestaat.

We weten, dat verscheidene jaren later ook in Nederland eene commissie voor hetzelfde doel bijeenkwam, en dat haar uitkomst gelijk was, althans zeer weinig verschillend, van die welke de wedstrijd, door het Duitsche legerbestuur uitgeschreven, deed bereiken. Onze infanterie kreeg eene wijze van bepakking identiek met die onzer oostelijke naburen.

Wij willen hierbij terloops opmerken, dat, terwijl in Duitschland bij de talrijke inzendingen geen enkele vorm van veldflesch aan de gestelde eischen bleek te voldoen en alzoo van eene wijziging werd afgezien, ook onze commissie bij hare samenstelling der gewijzigde uitrusting geen doelmatige veldflesch scheen te kunnen vinden. Eene nieuw beproefde soort bleek, zooals bekend is, ondoelmatig, en eenige dagen geleden nog meldden de dagbladen, dat weder een duizendtal der oude veldflesschen zou worden aangemaakt.

Niettegenstaande de zucht naar het gemakkelijk doen dragen van de bagage der infanterie, die zeer zeker is toe te juichen, kwam men niet tot een geringer gewicht. Integendeel! De vergrooting der mede te voeren munitie en de samenstelling van het gecompliceerde draagriemenstel zijn oorzaken, dat het gewicht — hoewel misschien gemakkelijker te dragen dan vroeger — verhoogd, in plaats van verminderd is.

Dit moet ons verwonderen.

Gaat men toch de uitspraak na van mannen, die hunne studie van de militaire hygiëne gemaakt hebben en van hen, die een oordeel kunnen vellen ten gevolge van ondervinding op het slagveld opgedaan, dan ziet men, dat allen doordrongen zijn van de waarheid, dat de grens van het gewicht hetwelk de man te velde kan medevoeren, het $\frac{1}{3}$ gedeelte van zijne eigen zwaarte niet te veel overschrijden.

Eene waarheid, door tal en tal van proeven gestaafd, door niemand weersproken.

Gaan we nu eens na, of hiertegen niet gezondigd wordt.

Statistische opgaven betreffende het gewicht van de manschappen onzer infanterie staan ons niet ten dienste. Toch zullen we niet ver van de waarheid zijn als we aannemen, dat het gemiddelde gewicht 64 KG. bedraagt.

Dit cijfer althans vinden we genoemd onder de opgaven der statistiek in Pruisen naar aanleiding van nauwkeurige onderzoekingen, bij eenige bataljons van verschillende armee-korpsen ingesteld.

Volgens deze statistiek bedroeg het gewicht van 12% dier manschappen slechts 60 KG. en daar beneden; 2% van deze laatsten wogen niet meer dan 57 KG.

Hoewel er natuurlijk onder hen ook voorkwamen, wier gewicht 70 tot 80 KG. bedroeg, kan men bezwaarlijk deze in de gunstigste omstandigheden verkeerenden, als uitgangspunt nemen. Strikt genomen moest men uitgaan van hen, die zich in het ongunstigste geval bevinden; althans niet van de onderstelling, dat het gemiddelde van 64 KG. veel wordt overschreden.

En in welke verhouding verkeereren wij dan te dien opzichte?

De belasting van onzen infanterist bedraagt 29,957 KG. zonder pioniergereedschap; met een schop stijgt dit cijfer tot 31,057 en met een bijl tot 31,207 KG., alzoo ruim 31 KG!

En dit, terwijl de man weinig meer dan $\frac{1}{3}$ van zijn gewicht mag dragen, wil hij in staat blijven, om trots afgelegde marschen en doorgestane vermoeienissen met vrucht ook als schutter werkzaam te zijn!

Wat toch baten ons alle mogelijke oefeningen in schieten en lichaamsbewegingen, als de man ten slotte toch genoopt is, al zijne krachten ten offer te brengen aan het meeslepen zijner uitrusting?

Zij richten volmaakt hetzelfde uit, als de hoogere dressuur van een volbloed, dat men voor de compagnieskar spant.

Ziet, wanneer we het gewicht van den man en dat van zijne mede te voeren uitrusting en bepakking naast elkander beschouwen, dan kunnen

deze cijfers niet anders dan ons luide toeroepen, eene gunstiger verhouding te scheppen.

En is ook niet daar de practijk, die ons bewijst, wat reeds op theoretische gronden betoogd wordt?

Weinige manoeuvre-dagen zijn voldoende om den troep totaal *op* te doen zijn. Ja, nieuwsbladen en dagorders melden na de vredesoefeningen de voorbeeldige houding onzer infanterie, die zonder klagen de grootste vermoeienissen doorstond; maar zal dit ook in oorlogstijd het geval kunnen zijn, als men niet slechts enkele dagen, maar voortdurend te velde is?

Als niet het lichtpunt van het einde der manoeuvres, dat de manschappen weder naar hunne haardsteden terugvoert, zijn invloed doet gevoelen, maar vaak ook het moreele element in ongunstigen zin zal werkzaam zijn?

Overweegt men dit alles, houdt men voor oogen, dat de krachten van den man zooveel mogelijk gespaard moeten worden voor het gevechtveld zelf en niet reeds verbruikt door den eenvoudigen marsch daarheen, dan zou het eene dwaasheid zijn te beweren, dat de uitrusting en bepakking niet dringend vereenvoudiging behoeven.

We willen niet ontkennen, dat de »gewijzigde uitrusting» een gevolg zal zijn geweest van nauwgezette overwegingen, — hij die gedurende de najaars-oefeningen een open oog heeft voor de houding der soldaten, moet doordrongen zijn van het feit, dat de infanterist meer lastdrager dan schutter is.

En hoezeer nog nemen de vermoeienissen toe, naarmate het zoeken van dekking op het gevechtveld eene overheerschende eisch zal worden. Denkt u een aanvalsterrein, waarop de man na elke voorwaartsche beweging de liggende houding zal moeten aannemen en zijne 31 KG. weder moet tillen alvorens den marsch te kunnen voortzetten!

En als men hier en daar wel eens hoort verkondigen, dat te velde de man zijn ransel reeds spoedig zal achterlaten, lijkt het ons toe, dat dit beweren te meer pleit voor eene wijziging van de velduitrusting, die voor uitrusting te velde onbruikbaar is.

Maar welke veranderingen zouden we dan wenschen aan te brengen in de bepakking van den infanterist, ten einde daardoor het door hem mee te voeren gewicht te verlichten?

Vooreerst merken we op, dat we het pioniergereedschap zouden willen doen dragen door de zwaarste manschappen, zoodat bij de totaalbelasting hiermede geen rekening zal behoeven te worden gehouden. Voor den man toch, wiens gewicht 3,3 KG. boven het gemiddelde bedraagt, levert de toevoeging van een schop met foudraal ter zwaarte van 1,100 KG. volstrekt geene bezwaren op.

Reeds sedert verscheidene jaren hoort men spreken van eene *aanstaande* uniformverandering. Mocht deze werkelijk eenmaal plaats hebben, dan hopen we, dat hierbij als eerste eisch gesteld wordt het verkrijgen van eene doelmatige en bovenal lichte *veld*uitrusting voor den infanterist. Men wachte

zich voor eene wijziging, die — men denke aan ons Indisch leger — na eenige jaren zou blijken onpractisch te zijn.

In de allereerste plaats zouden we de zware en als kleedingstuk te velde o. i. ondoelmatige kapotjas voor de velduitrusting wenschen af te schaffen. Het opslaan der slippen in marschtenue, die anders de beweging der beenen te zeer belemmeren, wijst op hare onpractische zijde, en het blijft zeer de vraag of het voordeel dat men van deze verlengstukken heeft wel tegen hunne nadeelen opweegt.

De kapotjas weegt ongeveer 2,3 KG., een gewicht, dat bij eenigszins aanhoudenden regen zeker nog met 1 KG. vermeerderd mag worden. En zijn de voordeelen hieraan geëvenredigd? Dat de kapotjas met haar belangrijk gewicht nog geen voldoende beschutting tegen de koude oplevert, dit blijkt duidelijk uit de uitreiking der zgn. schilderjassen. Zijn zij dus gedurende den nacht ongeschikt, over dag zijn zij dit minstens gedurende de helft van het jaar. En welk jaargetijde zal wel in den regel voor de krijgsverrichtingen worden uitgekozen? Bij voorkeur niet het koude. En wat belet in het koude jaargetijde de uitreiking van een extra-kleedingstuk, dat in de normale omstandigheden niet tot de velduitrusting behoort?

We zouden het mouwvest eenigszins gewijzigd wenschen te promoveeren tot de gewone veldkleeding en tevens den man willen voorzien van een warm wollen kleedingstuk, dat bij lage temperatuur daaronder wordt aangetrokken. Dit heeft aanmerkelijk minder gewicht, zeker ongeveer 1,3 KG., dan de kapotjas, terwijl de man er tevens gemakkelijker beweegbaar door wordt.

Dat we verder de schako zouden wenschen te doen vervangen, zal wel niemand ons kwalijk nemen, of het moest zijn iemand, die niet gaarne met oude tradities breekt. Het is eene hoogst onpractische en tevens onsierlijke hoofdbedekking. Indien we althans niet den Pruisischen helm voor haar in de plaats krijgen, voor welks afschaffing in Duitschland terecht zoovele stemmen opgaan, zouden we waarschijnlijk elke andere verandering eene verbetering noemen. Een licht kepi zonder zonnen of andere blinkende versierselen verdient wellicht de voorkeur.

Het gewicht van de uitrusting van den man zou door deze wijziging met 0,300 KG. kunnen verminderen. De schoenen van den infanterist zouden we in zoover willen wijzigen, dat ze van vetleer en minder plomp werden. Bij aanmerkelijk minder gewicht kunnen zij vrij wat practischer zijn dan de nu verstrekte.

De ondoelmatigheid van het tegenwoordige schoeisel is overbekend en hoewel laarzen nog te verkiezen zouden zijn, gelooven wij, dat hiertegen wegens het meerdere gewicht bezwaren bestaan.

Door het laten vervallen van de broekdraagbanden — de pantalon zou als bij ieder ander mensch ook voor den soldaat sluitend kunnen worden gemaakt — zou het gewicht met 0,100 KG. dalen.

Ook de werkbreek, een gewicht van 0,640 KG. vertegenwoordigende, zou

bij de uitrusting te velde zonder veel bezwaar kunnen achterwege blijven. Is het uit den aard der zaak voordeelig, dat de man steeds over eene zoo volledig mogelijke garderobe beschikt, te velde moet datgene vervallen, wat niet strikt onontbeerlijk is. Leert aan de eene zijde de krijgsondervinding, dat de man, nat op bivak komende, zich toch niet verkleedt, doch zich bij de vuren droogt, aan den anderen kant zoude het dan rationeel zijn om bij een tweede pantalon den man ook eene tweede jas te geven, hetgeen natuurlijk onmogelijk zou worden. Een natte jas kan ernstiger gevolgen hebben dan een natte broek; en voert men hiertegen aan, dat onze infanterist toch altijd zijn mouwvest heeft, om dit met de kapotjas te verwisselen, dit zou, aangezien alleen deze laatste tot het dragen van de bepakking is ingericht, op het bivak toch bezwaarlijk gaan. En in kwartier heeft men toch gelegenheid tot het drogen zijner kleederen, waarom ook in dit geval een werkbroek niet onontbeerlijk mag heeten.

Buiten bespreking blijft, dat in oorlogstijd in ruime mate maatregelen moeten zijn getroffen om steeds nieuwe kleeding en schoeisel ter aanvulling en vervanging gereed te hebben.

Het poetsgereedschap is almede voor vereenvoudiging vatbaar; blinkende knopen dienen o. i. vervangen te worden door doffe, liefst uit een licht metaal bestaande. Gebronsd aluminium zou hiervoor bijv. in aanmerking kunnen komen. Over het vervallen van de blinkende versierselen aan de schako, die den man reeds op 2 à 3 KM. zichtbaar maken — een nadeel, zooveel zwaarder nog wegende bij de invoering van het rookzwakke buskruit in de verschillende legers — spraken we reeds hiervoren.

Ook de knoopenschaar kan dus gemist worden. Door een der wasdoozen te doen vervallen en tevens een der borstels krijgt men eene gewichtsvermindering van 0,150 KG. Het smeermiddel voor de schoenen wordt op de compagnieskar meegevoerd.

Wat de verpleging betreft, meenen we, dat de hoeveelheid levensmiddelen per man zeer voldoende is. De eetketel zou geringer afmetingen kunnen bezitten en tevens geëmailleerd kunnen zijn. Behoudt men den blinkenden ketel, dan is eene bedekking noodzakelijk, waarmede op het oogenblik bij sommige korpsen proeven plaats hebben. Is de ketel uit de verte niet zichtbaar, dan is dit natuurlijk te verkiezen. De eetketelsteel kan, dunkt ons, zonder bezwaar worden gemist.

Ook zal bij eene wijziging in de bewapening de bus met reserve-houders hoogstwaarschijnlijk vervallen, hetgeen met zich brengt eene vermindering van 0,225 KG.

Door de bovenvermelde veranderingen komt men tot eene gewichtsvermindering van 3,820 KG., als volgt verdeeld:

Door de vervanging van de kapotjas.	1,300 KG.
De vervanging van de schako	0,300 »
De aanschaffing van een lichter en doelmatiger schoeisel	
2 × 0,5 KG. of.	1,000 »
Vervallen van de broekdraagbanden.	0,100 »
» van de knoopenschaar	0,030 »
» van een wasdoos en een borstel.	0,150 »
» van de werkbreek.	0,640 »
» van een bus met reserve-houders	0,225 »
Wijziging van den eetketel en vervallen van den eetketelsteel.	0,075 »
	<hr/>
Totaal.	3,820 KG.

Dat de bewapening ook bij ons dringend wijziging behoeft, is van algemeene bekendheid.

De voordeelen van een minimaal-kaliber zijn niet slechts door proeven aangetoond; men sla een blik op den burgeroorlog in Zuid-Amerika en ziet onmiddellijk de uitstekende diensten van het Mannlicher-geweer en van het omkleede projectiel.

Hoever men te dezen opzichte met de proeven hier te lande is, is ons niet bekend; wel dit, dat we op het oogmerk in de rij der Europeesche staten alléén staan met een kaliber van 11 mM.

Wellicht zal een geweer in den geest van het Belgische Mauser mettertijd ons deel worden, en op de gegevens betreffende dit wapen wenschen we dan ook onze berekening te baseeren.

Genoemd geweer weegt zonder bajonet 3,87 KG. We zouden onze gewone bajonet wenschen te behouden, waardoor het gewicht totaal 4,250 KG. zal bedragen, alzoo een verschil met het onze van 0,7 KG.

Een aanzienlijk voordeel van een kleiner kaliber is de groote gewichtsvermindering der patroon. Weegt deze toch bij ons 43,3 G., die van het Belgische vuurwapen weegt slechts 28,2 G. De man zal hierdoor, niettegenstaande grooter munitie-voorraad, minder aan patronen te dragen hebben dan tegenwoordig het geval is.

Neemt men aan, dat evenals in het Fransche leger per man een 120 tal patronen worden meegevoerd, dan vertegenwoordigen deze nog slechts een gewicht van 3,384 KG., terwijl de 94 van ons geweer reeds 4,0702 KG. wegen, alzoo een verschil van ruim 0,686 KG.

Door het nieuwe wapen en de nieuwe munitie wordt de man derhalve weder met 0,7 + 0,686 of 1,386 KG. gebaat.

In hoeverre door de vermindering van het gewicht aan patronen en tevens door de boven aangegeven verandering in uitrustingsstukken het samenstel van ransel, tassen en riemen kan vereenvoudigd worden, zou een onderwerp van rijpelijke overweging kunnen zijn. Dit is zeker, dat een dood gewicht van 3,86 KG. aanzienlijk is te noemen en dat het zeer toe te juichen

zoude zijn, indien het draagriemenstel en de samenstelling van ransel en tasschen vereenvoudigd konden worden.

Nauwelijks noodig op te merken, dat we ook hierbij de glimmende metaaldeelen door dezulke van een dof en lichter metaal zouden wenschen vervangen te zien.

Op dit gebied, we zien het, zijn tal van vereenvoudigingen noodzakelijk en mogelijk. Nogmaals, een gewicht van ruim 31 KG. is te veel belasting voor hen, die het wapen vormen, dat den vijand evenzeer met zijne beenen als met zijn geweer moet slaan.

We reduceerden het gewicht tot 24,75 KG. met eene hoeveelheid munitie per man van 120 patronen, en zijn er van overtuigd, dat door eene alleszins mogelijke verandering in het stelsel van dragen der bepakking het gewicht nog zal kunnen dalen.

Of men bij eene aanstaande uniformverandering en eene omwenteling in onze bewapening het door ons genoemde terrein betreden zal?

We wenschen het van harte voor onze mannen, voor onze taak in oorlogstijd.

Is het ten slotte nog noodig, zoo beroepen we ons op het oordeel van den Majoor von PLOENNIES, die ergens zegt:

»Die Nachteile einer schweren und unzweckmässigen Rüstung machen sich in zwei Hauptrichtungen fühlbar:

1°. hinsichtlich der strategischen und taktischen Beweglichkeit der Truppen; also sowohl bei der Konzentrirung grosser Massen, als bei der Lenkung jedes einzelnen Truppentheiles;

2°. hinsichtlich der Leistungsfähigkeit jedes einzelnen Mannes, sowohl im Feuergefecht, als im Gefecht mit der blanken Waffe.»

Mogen we nimmer in de noodzakelijkheid zijn, de waarheid van deze uitspraak practisch te bewijzen.

L. W. J. K. THOMSON.

December, 1891.

Enkele opmerkingen over de tegenwoordige uniform der Nederlandsche cavalerie.

Zooals men algemeen hoort, zullen ook de officieren der Nederlandsche cavalerie deelen in sommige der beloofde uniformwijzigingen, en het is daarom dat wij het wagen de aandacht te vestigen op enkele punten, die *misschien* over het hoofd zouden worden gezien.

Wij zullen bij het hoofddekseel beginnen.

Terwijl men bij de uniform onzer cavalerie overal, en zeer terecht, doorgevoerd ziet dat de officiersuniform uiterlijk geheel gelijk is aan dat van den troep en alleen fijner is, ziet men echter op den kolbak bij de officieren een pluim uit veeren, en bij den troep een uit haren bestaande; ongetwijfeld is de laatste veel sierlijker, en past bovendien ook veel beter bij een hoofddekseel, dat uit een harige huid bestaat; een officierspluim staat ook te zwaar op den kolbak en niet zoo licht — wat toch het eigenlijke karakter van den huzaar moet zijn — als het zoogenaamde scheerkwastje van den troep; wij zouden dan ook aan de officieren een aigrette willen geven, ongeveer zooals de officieren van den generalen staf dragen.

Ieder officier zal het wel met mij eens zijn, dat onze uniformen in het algemeen in groot- of gala-tenuë een beetje al te eenvoudig zijn; zij zijn dan eenigszins doodsch. Welnu, geef dan aan de officieren der cavalerie voor groot-tenuë dezelfde attila maar met al het passementwerk van zilver (vanwege de gelijkvormigheid zou de troep dan echter ook een bepaalde groot-tenuë-attila moeten hebben). Dit zal wel een vrij groote uitgaaf voor de officieren zijn, maar mij dunkt toch veel noodiger dan een attila met bont afgezet en gevoerd (zooals die thans weer voorgesteld schijnt te zijn), die men eigenlijk alleen bij mobilisatie gebruiken zal.

Want rijdt men nu voor zijn genoegen of met den troep voor een korte oefening 's winters buiten, dan kan men zich toch wel warm rijden, en komt men daarna thuis, dan is in een verwarmde kamer zulk een attila veel te warm. Wil men echter voor eene mobilisatie tijdens den winter zorgen, dan schrijve men het bezit voor van een eenigszins wijdere attila, waaronder men dan een schapenvacht draagt.

In beide gevallen beginne men echter met aan den troep warmere winteronderkleeding te geven, want die ontvangt als zoodanig slechts een katoenen hemd, en men zal toch wel niet den stalkiel, dien de huzaren onder de attila

mogen en moeten dragen, qua warmte willen vergelijken met een bonten voering of iets dergelijks.

Verder zouden wij de attila zeven tressen in plaats van zes willen geven, want bij dit kleedingstuk behoort nu eenmaal een oneven aantal tressen en het is jammer dat men van deze traditie is afgeweken, toen men de uniform van een der grootere rijken copieerde.

Het is ook vanwege de traditie, dat wij zoo gaarne de sabeltasch bewaard zouden willen zien (men spreekt van afschaffing), want zij heeft altijd bij de huzarenuniform behoord; vroeger kenden de huzaren het gevecht te voet niet en hadden dus ook nooit last van de sabeltasch; daar deze vechtwijze in den tegenwoordigen tijd echter dikwijls zal voorkomen, kan men de tasch bij de oefeningen en bij mobilisatie thuis laten, maar laat men haar toch voor tenue buiten dienst bewaren; het is maar geur, maar een leger, een uniform zonder geur is niets. Tegelijk zou men dan echter de sabeltasch veel hooger moeten laten dragen (bijv. met den bovenrand onder den band der scheede), zooals trouwens ook in alle andere landen het geval is; alleen in ons klein landje is het verkeerd overgenomen; zooals zij nu hangt, kan men te paard onmogelijk naar de sabeltasch grijpen om er papieren in te bergen, en dit was toch oorspronkelijk haar doel.

De tegenwoordige zilveren sabeldragon verdient ook wel, ten minste te paard, geheel te worden afgeschaft.

Bij het draven of galloperen toch slaat niet alleen het zilver van den bal stuk tegen gevest of scheede, maar zelfs de inwendige houten bal, zoodat men soms alleen met de peer thuis komt. Wil men in het gevecht de sabel door den tegenwoordigen officiersdragon aan den pols bevestigen, dan zou mij dat bovendien zeer onpractisch voorkomen. Intusschen wordt hierbij opgemerkt dat de sabelkwast van den troep ook niet zeer goed is, daar hij te kort en ook te breed en te hard om den pols is.

Nu het medenemen van een revolver bij mobilisatie niet meer facultatief is, maar verplichtend, zullen waarschijnlijk ook wel een model-officiers-revolvertasch en koord voorgeschreven worden.

Sedert een 15tal jaren is de lange broek voor de officieren geheel afgeschaft en vervangen door de rijlaarzen met korte broek; dit betreuren wij en zouden die broek weer ingevoerd willen zien (in het buitenland is het ook zoo), doch alleen te voet en niet onder de wapenen, dus bijv. men zou hem mogen dragen in de zoogen. kleine diensten. Men kan zich dan toch het genot voorstellen van den officier der week, die na 's morgens flink warm van het uitrukken teruggekeerd te zijn, den middagstaltijd, het afvoeren enz. in een luchtige pantalon, zonder hooge, broeiende laarzen kan waarnemen.

Nu nog een enkel woord over het officierszadeltuig.

Dat de officieren een ander modelzadel krijgen, schijnt zeker te zijn, zoodat wij maar niet over de tegenwoordige model-officiersbeugels en voortuig spreken zullen.

Het modeldek, dat er onder hoort, zal dat echter veranderen? Wij hopen het. Het tegenwoordige toch heeft veel nadeelen. De officierspaarden, die gewoonlijk met een volgens het zadel uitgesneden, en daardoor vrij licht en lucht dek gereden worden, krijgen met marschenuue (eventueel mobilisatie) een veel grooter en zwaarder dek, dat hen dus ook veel spoediger doet zweeten; daarbij is het modeldek eigenlijk van laken, en laken plooit licht en geeft dus spoedig aanleiding tot drukkingen.

Heeft dit grootere dek echter ook groote voordeelen? Neen, alleen het beschermt de schouders van het paard tegen drukking door de zadeltasschen.

Men heeft voor het uiterlijk de model blauwe deken willen nabooten — want een paard, dat altijd met een vilten dek gereden wordt, kan men gewoonlijk niet ongestraft in eens met een deken rijden, en omgekeerd ook niet — maar heeft hierbij niet het voordeel verkregen dat men steeds een deken met zich voert, die over het geheele paard kan uitgespreid worden; dit is echter voor officieren niet zoozeer noodig, omdat zij toch op het handpaard dekens mede voeren. Het modeldek beschermt de lendenen (nieren) ook niet, want hiervoor is het weer te kort en wij zouden het dus willen vervangen door een vilten dek, volgens het zadel uitgesneden en alleen aan de voorzijde eenigszins verlengd om de zadeltasschen te helpen dragen.

W. L.

Februari, 1892.

STENOGRAPHIE.

De Heer J. L. WÉRY, directeur der Nederl. Stenogr. Vereeniging STOLZE-WÉRY, verzoekt ons het navolgende te willen opnemen:

Daartoe gemachtigd door Zijne Ex. den Minister van Oorlog, heeft de Chef van den Generalen Staf den Heer WÉRY opgedragen, voor verscheidene Heeren Kapiteins van den Generalen Staf een cursus te houden in de Stenographie. De cursus heeft Zaterdag den 12den Maart van 3—4 uur een aanvang genomen in het gebouw van den Generalen Staf. Het Leerboek der Nederlandsche Stenographie door J. L. WÉRY, zal daarbij tot leidraad strekken.

In overeenstemming daarmede en om de stenographie ook in het Leger meer bekend te maken, heeft de Heer WÉRY het nu zoo ingericht, dat zij die het stelsel willen bestudeeren en op plaatsen wonen waar hij zelf geen cursussen kan houden, dit door middel van lessen per correspondentie kunnen doen.
